DESIDERIUS ERASMUS Roterodamus

De

IMMENSA DEI MISERICORDIA.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina IOANNIS MAIRE
ANNO CIↃ IↃ CXLI.

Reverendo in Christo Patri ac
D.D. CHRISTOPHORO
Episcopo Basiliensi
DES. ERASMUS ROT.
S. D.

SAcello quod perquam elegans tua veneranda pietas Misericordiis domini dicatum instituit, nos Misericordiæ Encomium consecravimus, nec ulla in re libentius paruimus voluntati tuæ Præsul integerrime, cui semper paremus perlibēter. Nullum enim argumentum magis congruebat vel isti tuæ pietati, quæ vehementer cupis universos mortales per Dei misericordiam salutem consequi; vel huic seculo longe corruptissimo. Nimirum in tanto miseriarum diluvio, conveniebat omnes ad asylum divinæ misericordiæ cohortari. Hanc operam eo lubentius tuo iussu suscepimus, quod reputaremus nos simul & tuæ sanctissimæ voluntati gratificaturos, & Deo rem non ingratam facturos. Vtinam

autem & apud homines tantum valeat ſtudium utriuſque noſtrum, ut noſtro hortatu quamplurimi priſtinam abiicientes malitiam, ambiant Domini miſericordiam, quæ tuam venerabilem ſenectutem ſemper fovere dignetur. Baſileæ IV. *Kalend. Auguſt. Anno* M. D. XXIV.

DES. ERASMUS ROT.

De

MAGNITUDINE MISERICORDIARVM DEI.

QUoniam hodie de magnitudine misericordiarũ Domini verba facere constitutum est, fratres ac sorores in Domino charissimi, sine cuius præsidio, nihil omnino potest humana imbecillitas, communibus votis imploremus Domini communis misericordiam, quæ sic moderetur organum linguæ meæ, sic afficiat animos vestros, ut quemadmodum ipsi per misericordiam Domini discedemus cœlesti gratia locupletiores, ita in suum quisque proximum largius effundat officia misericordiæ. Nonnullis mos est hic salutare Virginem matrem, cui non inficiamur ubique plu-

plurimum honoris deberi, verum ad id quod nunc agimus videtur magis appositum, si me sequamini sic vobis praeeuntem.

Aeterni patris omnipotens sermo Iesu Christe, qui pollicitus es te interfuturum, ubicunque duo tresve convenissent in tuo nomine, vides quam hic multi in tuo nomine convenerint. Digneris igitur iuxta tuum promissum huic interesse coetui, ut sancto tuo spiritu per omnium corda diffuso, plenius intelligant misericordiae tuae magnitudinem, quo simul & alacrius gratias agamus omnes pro misericordia, quam toties experti sumus, & avidius imploremus eam in omnibus nostris necessitatibus, postremo ut Domini nostri misericordiam, quam ampliter in nobis experti sumus, conservi in conservos pro viribus aemulemur. Amen.

Attentio.

Quod si iuxta rhetorum praecepta, ea quisque sollicitus & attentus audit, quae intelligit vehementer

menter ad se pertinere: non oportet quenquam vestrum in hoc sermone dormitare, quandoquidem omnibus ex æquo salus pendet ex Domini misericordia: neque quisquam est tam infans aut tam senex, tam plebeius aut rex, tam pauper aut dives, tam servus aut liber, tam doctus aut indoctus, tam peccator aut iustus, quin & expertus sit in se Domini misericordiam, & ad omnia quæ recte conatur, egeat Domini misericordia. Quod autem argumentum favorabilius tractari potest, quam omnibus per Dei misericordiam esse paratam salutem æternam? Aequum est igitur, ut in hac Concione, quotquot adestis, præbeatis vos non solum attentos, verum alacres ac lubentes. Nam sibi quisque faverit, quisquis huic faverit orationi. Benevolentia.

Inter multa mala, quæ genus humanum pertrahunt in æternum exitium, duę præcipue pestes sunt, & capitales, à quibus in primis

oportet cavere; quibus cordi pietas eſt, quique deſiderant ad æternæ felicitatis conſortium pervenire. Eæ ſunt, Fiducia ſui ac Deſperatio, alteram parit mens elata adverſus Deum, quam excæcavit amor ſui, alteram gignit hinc perpenſa criminum admiſſorum magnitudo, hinc divini iudicii ſeveritas abſque recordatione miſericordiæ.

Utrumque malum tam peſtiferum eſt atque execrandum, ut à multis dubitatum ſit, utrum altero ſit deteſtabilius. Quid enim inſanius aut deploratius, quam hominem qui terra eſt ac cinis, qui quicquid eſt, aut poteſt, id totum debet divinæ benificentiæ: cornua tollere adverſus eum, à quo conditus eſt, à quo redemptus eſt, à quo tot modis ad æternæ vitæ conſortium invitatur? Ingratitudinis eſt, eum contemnere, unde tantum beneficiorum acceperis: dementiæ eſt, ei velle rebellare, qui nutu poteſt perdere: impietas

pietatis est, non agnoscere cōditorem, non vereri parentem, non amare servatorem. Ausus est hoc primum infelix Lucifer, qui sibi vindicans, quod à Deo gratis acceperat, dixit in corde suo: In cœlum conscendam, supra astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium; similis ero altissimo. Atq; utinam mortales saltem huius infelix ruina deterreret ab imitatione nefarii exempli, si non ipsa deterreret impietas. Etenim si Deus superbientibus Angelis non pepercit, sed in tartarum præcipitatos, ac æternis vinculis astrictos tradidit servandos supremo iudicio, quid merebitur homo vermiculus, qui ut modo prorepsit è terra, ita mox est in terram vertendus, si erigat cristas adversus Deū? Quo deiectior est hominis conditio, hoc detestabilior est arrogantia sibi cum Deo æqualitatem affectantis. Proditum est veterum

fabulis, ortam olim inter Deos seditionem, quæ Iovem ipsum compulerit relicto cœlo fugere in Aegyptum, atque illic aliena specie latitare, sed sceleratius erat, quod moliti sunt terrigenæ gigantes, qui coniurati adversus Iovem, montes imposuere montibus, ut expugnato cœlo Iovem ex arce depellerent. Merito ridetis, prophanæ sunt fabulę quas auditis, sed tamē erudita vetustas huiusmodi fabularum involucris aliquid significare voluit, quod ad hominū mores exprimendos pertinet. Salmoneus in tartarum prę-cipitatus est, quod Iovis fulmen ac tonitru imitaretur. Sit sane fabula, sed quod fuere mortales homunculi, qui re ipsa ac serio sibi divinos honores postularent, nonne Nabuchodonosorem, qui se Deum fecerat, Deus vertit in brutam bestiam, ut ex pecude rediret in hominem? Alexander Magnus, Iovis filius haberi voluit, seque in conviviis passus est

adora-

adorari. Domitius Cæſar in omnibus diplomatis & epiſtolis, atque etiam ſermone Deus ac Dominus appellari voluit. Adrianus Antinoo ſuo divinos honores inſtituit. Quid autem hæc commemoro, quum ſolenne fuerit apud Romanos, Imperatores ſuos, poſteaquam homines eſſe deſierant, facere Deos? Quibuſdam etiam vivis divini honores habiti ſunt, quos oblatos admittere impiæ dementiæ eſt: uſurpare deploratæ cæcitatis. Si levis eſt hiſtoriarum auctoritas, audiamus quid Paulus Apoſtolus Theſſalonicēſibus ſcribat de Nerone, ſic enim interpretantur quidam. Et revelatus, inquit, fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adverſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, & quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Sed fortaſſe mirum non videbitur, ſi qui boves, ſimias, canes, & his viliora ſaxa muta, lignaque pro Diis venerabantur,

bantur, se pro diis haberi voluerint, nimirum his rebus longe præstantiores, quibus populus divinos honores tribuebat. In Actis Apostolorum Herodes non ignarus unum esse Deum, cuius honos esset incommunicabilis, passus est sibi acclamari in concione: Dei vox non hominis. Mox ab Angelo vindice percussus miserabilis ille Deus pediculari morbo periit, quo non alius vel fœdior vel cruciabilior. Atque utinam non essent inter Christianos, qui Luciferi impietatem imitarentur, non enim dicam vincerent. Quid? An exspectatis hic, ut aliquid proferam ex arcanis confessionibus? Quid autem opus, quum in quibusdam regionibus in foro, in templis, in conviviis, in lusibus, passim audiamus peierari per adorandum nomen Dei, leve est quod dixi, audimus abiurari nomen Dei, manifestis conviciis affici sanctum nomen Christi, præmorso indice, minas intendi in Deum, pollice in-

ter indicem & medium digitum porrecto, hoc fieri adversus Deum omnis gloriæ fontem, quod in hominem extremæ ignominiæ, contumeliæ gratia fieri consuevit? An non comperiuntur inter Christianos, si tamen hi Christiani vocandi sunt, qui ob mox relinquendas opes, aut fœdam corporis voluptatem, aut momentaneos honores deserto principe suo, fœdus impium pangunt cum hoste Satana? conceptis verbis semel adiurantes quicquid intercesserat fœderis cum Christo, & sui corporis primitias inferis immolantes, quorum principi totam animam suam devoverant. Hæc comperta videmus publicis suppliciis expiari. Quid simile fecit Lucifer? Non pro illo mortuus erat Dei filius, nec tamen ausus est blasphemias iacere in Deum, tantum affectavit honoris æqualitatem. Infelix illa regio, quondam quinque civitatibus potens, nunc pestilens & abominandus lacus, pro dulcibus Iorda-

Iordanis aquis tetrum ferens bitumen, nec horrendi exempli memoriam sinens apud posteros intermori, homines habebat luxu libidineque perditos. Cæterum neminem illorum legimus eo progressum impietatis, ut Deum incesseret conviciis, ut male precaretur, ut minitaretur. Et tamen illi sulphurea pluvia funditus interierunt omnes. Et ô rem detestabilem, inter Christi nomen professos inveniuntur, qui audent, quod non ausus est Lucifer, quod non ausa est Gomorra, qui tam abominandis malis, etiam blasphemiæ malum adiungunt. Video vos fratres charissimi ad horum commemorationem inhorrescere, nec mirum, & ipse commemorans toto corpore simul & animo perhorresco, sed tamen hic sermo non solum eo conducit, ut declaremus quantum malum sit, desperatio veniæ, verumetiam quam immensa sit Dei misericordia; cuius hodie suscepimus Encomion,

quæ

quæ tales etiam homines tolerat ac differt ad pœnitentiam. Ac fortasse nobis placemus quod inter nos rara sunt exempla criminum quæ modo commemoravi, sed quid refert, si lingua non sonet blasphemiam, quum multorum tota vita nihil aliud loquatur, quam blasphemias in Deum. Qui gulæ serviunt, ventrem pro Deo colunt, qui sine fine per fas nefasque congerendis opibus inhiant, qui per cædes, proditiones, veneficia, magicas artes grassantur ad honores, qui tyrannide pauperes opprimunt, qui ut suo obsequantur animo, bellorum incendiis miscent orbem, nec in his tantis malis perseverãtes erubescunt aut resipiscunt, sed sumpta fronte meretricea, gloriantur etiam in rebus pessimis, irridentes interim piorum vitam, nonne isti factis ipsis loquuntur, non est Deus, &, vana sunt Dei promissa, inanes sunt Dei minæ, mendax est Euangelicus sermo beatitudines cœlorum

lorum tribuens his, qui hic lugent, qui sitiunt & esuriunt iustitiam, qui mites sunt, qui persecutionem patiuntur, qui maledictis incessuntur ob iustitiam? Hac blasphemia quid esse potest detestabilius? Et tamen si quid esse potest peius eo quod pessimum est, omni lerna scelerum peior est desperatio. Impius videns sibi impune licere quicquid libet, elatus rerum successu, dicit in corde suo: Non est Deus, & non est scientia in excelso, nec sunt illi curæ res mortaliũ. Porro quemadmodum minus iniurius est in hominem, qui non credit illum esse, quam qui credit illum esse crudelem aut vanum: ita levius impii sunt, qui prorsus negant esse Deum, quam qui credunt illum esse inexorabilem, spoliantes eum ea virtute, sine qua reges iam non reges sunt, sed tyranni. At quisquis abiecta spe veniæ deiicit sese in desperationis barathrum, is non solum non credit Deum omnipotentem, existimans

mans aliquod esse flagitium, quod ille non possit diluere, verum etiam facit illum mendacem. Pollicitus est ille per prophetam se protinus commissorum omnium fore immemorem, simul atque peccator ingemuerit. Contra, Caina posteritas dicit: Maius est peccatum meum, quam ut veniam merear. Quid ais impie? Si Deus victus magnitudine peccati, non potest ignoscere, detrahis illi omnipotentiam: si non vult quod potest, mendax est & vanus, qui nolit præstare, quod toties promisit per ora Prophetarum. Infinitum est, quicquid in Deo est. Tria sunt autem in illo præcipua, summa potentia, summa sapientia, summa bonitas. Quanquam autem potentia solet asscribi patri tanquam peculiaris, sapientia filio, bonitas spiritui sancto: tamen nihil horum est quod non sit omnibus personis ex æquo commune. Summam potentiam declaravit solo nutu condito hoc opere mirabili, cuius

nulla pars est non plena miraculi, ipsis etiam culicibus & araneis clamantibus opificis immensam virtutem. Rursus quum dividit undas maris rubri, dum cohibito Iordanis defluxu pediti reddit pervium alveum: dum pugnanti Iosue, sistit Solem ac Lunam: dum contactu sanat leprosos, voce defunctos ad vitam revocat, se naturæ dominum ostendit. Porro dum quæ inenarrabili potentia condidit, pari sapientia conservat & gubernat, demonstrat sese non minus esse sapientem, quam omnipotentem. Quanquam autem nusquam non relucet illius bonitas, quandoquidem hoc ipsum summę bonitatis erat, Angelos, & hunc mundum condidisse, quum ipse ad summam felicitatem quam habet ex sese nullarum rerum accessionem desideraret, tamen mortalium genus in hoc proprie condidit, ut in his præcipue bonitatis ac misericordiæ suæ magnitudinem explicaret, siquidem hac

parte Deus nobis voluit non solum amabilior esse, verum etiam admirabilior. Regis potentiam ac magnitudinem admirantur nonnunquam & hi qui oderunt aut invident. Cæterum clementia ac beneficentia amabilis est etiam his qui non egent, videlicet contemplatione sortis humanæ, per quam unicuiq; potest incidere ut egeat. At nullus est, aut fuit, aut erit hominum, qui non egeat Dei misericordia. Quandoquidem iuxta testimonium scripturæ veteris, nec astra munda sunt in conspectu Dei, & in angelis suis reperit iniquitatem. Et Paulus ad Romanos clamat: Non est distinctio, omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo. Nunc audiamus quam huic concinat mysticus ille Psaltes, qui magna spiritus alacritate iustos omnes exhortatur, ut spirituali cithara, ut psalterio decachordo, ut cantico novo, ut ingenti vocifератio-

feratione celebrent Dei gloriam. Diligit, inquit, dominus misericordiam & iudicium, misericordia domini plena est terra. Semel duntaxat mentio est facta iudicii, sed misericordiæ mentio repetitur, cum hoc elogio, quod hac plena est terra. Ausim & illud addere, sancti Iob & Apostoli fretus auctoritate: misericordia domini non solum terram esse plenam, sed & cœlum & inferos. Quid canit Psalmus 35? Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes. Senserunt inferi misericordiam domini, quum refractis tenebrarum portis, educeret vinctos in regnum cœleste. Si quis contempletur opera Dei, quæ iuxta mysticam Mosi narrationem perfecit primis sex diebus, non poterit non vehementer admirari potentiam & sapientiam ineffabilem, & exclamare voce totius ecclesiæ: Pleni sunt cœli & terra gloria tua. Nec sibi temperabit, quin erumpat in hymnum trium puerorum:

rorum: Benedicite omnia opera domini domino, laudate & superexaltate eum in secula. Quicquid conditum est in cœlis, quicquid supra cœlos, quicquid in terris, quicquid sub terra, quicquid in aquis, quicquid in aëre, perenni voce prædicat gloriam domini. Sed quid dicit Psalmus 144. Miserator & misericors dominus, patiens & multum misericors. Suavis dominus universis, & miserationes eius super omnia opera eius. Ergo est aliquid mirabilius, quàm condidisse cœlos, cum tot syderum luminibus, condidisse terram cum tanta animantium, arborum, ac rerum omnium varietate, cõdidisse tot angelicarum mentium agmina? Quis hoc auderet affirmare, nisi Propheta clare pronunciaret, miserationes domini superare reliquorũ omnium illius operum gloriam. Et tamen non dubitabit hoc esse verũ, quisquis religiosa curiositate consideraverit, quanto mirabilius restitueri

tuerit hominem, quam condiderit. An non mirabilius est, Deum esse factum hominem, quam angelos esse conditos à Deo? An non mirabilius est, Deum involutũ pannis vagire in præsepi, quam illum regnare in cœlis quos condidit? Hic demum Angeli velut in facto omnium maxime stupendo canunt gloriam in altissimis Deo. Vident infimam humilitatem, & agnoscunt excelsissimam sublimitatem. Totum hoc consilium redimendi generis humani, Christi vita, Christi doctrina, Christi miracula, afflictio, crux, resurrectio, apparitio, ascensus, missio spiritus, per paucos humiles & idiotas homines innovatus orbis: hoc, inquam, consilium nonne undique miraculis plenum est, ipsis etiam Angelicis spiritibus inpervestigabile? Conditi mundi rationem vident & intelligunt impii dæmones, instaurati mundi consilium latuit illos; atque hic ars artem fefellit, ars misericor-

diæ fefellit artem malitiæ. Conditus mundus opus erat potentiæ, sic restitutus mundus, opus erat misericordiæ. Cornua inquit Abacuc, in manibus eius, ibi abscõdita est fortitudo eius. Quid cruce despectius? quid infirmius crucifixo? At sub illa infirmitate latebat immensa potentia divinæ misericordiæ, quæ fregit, devicit, contrivit universam satanæ tyrannidem. Idem Propheta quum haberet aures eruditas, quum haberet oculos fide perspicaces, audivit universam hanc mundi fabricam ex omni parte narrantem Dei magnitudinem, & extimuit. Consideravit opera illius, & obstupuit. Et tamen quasi in his omnibus parum adhuc esset perspicua Dei magnitudo, subiecit quod hæc omnia vinceret opera. In medio duorum animalium cognosceris. In confinio veteris ac novi Testamenti factus homo prodidit illud unice stupendum misericordiæ suæ miraculum. Nimirum hoc est quod

mox

mox adiicit Propheta: Quum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. De his qui miranda gesserunt, solemus dicere: In cæteris vicit omnes, in hoc vicit seipsum. De Deo fas erit simile quiddam dicere: In omnibus factis suis Deus incomparabilis est & inimitabilis, in misericordia superat seipsum. Nullam autem virtutem literę divinæ sic attollunt in Deo, ut misericordiam, quam aliquando magnam, aliquando nimiam appellant, aliquando multitudinis quoque numero copiam exuberantem illius exaggerant. Rex ille Propheticus eodem in loco magnitudinem ac multitudinem divinæ misericordiæ complectitur: Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinē miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Ubi magna miseria est, ibi opus est magna misericordia. Si consideres quam atrox fuerit peccatum David, agnoscis misericordiæ magnitu-

magnitudinem : si reputes quot modis peccarit in uno crimine, vides multitudinem miserationum eius. Nunquam ingens flagitium solum committitur, culpa culpam, velut in catenis ansam ansa, trahit. Primum duo capitalia facinora coniunxit, homicidium & adulterium, utrumque gravius erat in rege, cuius officium erat in aliis talia commissa punire. Principes enim quo impunitius peccāt apud homines, hoc gravius offendunt Deum. Gladium gerebat ultorem homicidii, & ipse perpetrat homicidium. Per illum adulteræ tradebantur lapidantibus, & ipse compellit ad adulterium. Porro adulterium etiam illud peculiariter exaggerat, quod quum domi haberet uxorum greges & concubinarum, tamen non ex inopia sed ex lascivia concupivit alienam, ut rapto potius quam stupro delectari visus sit. Neque enim par crimen est eius, qui coactus egestate suffuratur aliquid diviti, & eius qui

domi opulentus, tenuem veste quam habet unicam spoliat. Hanc criminis atrocitatem impingit illi Nathan propheta sub parabola divitis raptoris, & pauperis spoliati. Iam nullum homicidii genus immanius, quam quod non casu, aut subita animi commotione, sed destinato cōsilio, captata opportunitate, committitur. Nihil commeruerat Urias, noverat rex illum fidelem, & hac ipsa hominis synceritate abusus est ad illius exitium. Ille non sustinuit ingredi domum suam cubiturus cum uxore, quod arca Dei teneretur sub pellibus, & Ioab dux belli cum populo dormiret humi, nec tanta probitas hominis avertit regis animum à maleficio. Postridie vocatum ad cœnam inebriavit, captans occasionem perdendi illum, si quid per temulentiam incircumspectius effutisset, nec temulentus Urias sustinuit ingredi domum suam, fruiturus uxore. Additus est alius dolus, quo fortis ac fidus

bella-

bellator interiret. Tradita est epistola homicida, nihil suspicanti, quod rex ob perspectam hominis synceritatem non metuebat ne resignatam legeret. Communicata est homicidii culpa cum duce Ioab, quemadmodum cum Bersabee communicarat adulterium. Nec unus periit Urias, verum ut lateret fraus, complures vocati sunt in discrimen, magna vis hominum iaculis hostium obiecta est, ut unus innocens interimeretur, regis libidini locum daturus. Igitur in uno crimine, quantum inest criminum? Si unicum fuisset flagitium, sed ingens, opus erat magna misericordia. Nunc David vidēs multiplex ac varium esse peccatum suum, implorat multitudinem miserationū. Quā vero late pateat Dei misericordia, declarat Psalmus 25. Homines, inquit, & iumenta salvabis domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam. Deus non solum servat homines, verum etiam

iumenta propter homines servare dignatur. Rursus alibi quam exultat spiritus propheticus, quum ait, Misericordias domini in æternum cantabo. Et in cœlis igitur semper hymnis celebratur Dei misericordia, quemadmodum dicit & alius Psalmus: Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Atqui videbatur futurus finis canendæ misericordiæ, postea quam venisset finis omnis miseriæ, nisi & ipsa felicitas, qua pii fruuntur in cœlis, donum esset misericordiæ, & ipse cruciatus impiorum multa Dei misericordia temperatus esset. Quid autem dicendum est, ubi tota vita mille malis & omni vitiorum Lerna undique corrupta est? Nimirum clamandum cum Asaph: Domine ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. Rursus alibi: Misericordiæ tuæ multæ domine: secundum eloquium

quium tuum vivifica me. Iterum Psal.88.
alio in loco David velut expostulans cum Deo, clamat: Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ domine? Rursum Psalmo 106. Confiteantur domino misericordiæ eius: & mirabilia eius filiis hominum: qui versus velut intercalaris in hoc Psalmo subinde repetitur. Item in Psalmo qui proxime præcedit: Et dedit nos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos. Misericordias dixit, quia multa commemoraverat impie facta, quibus iram Dei provocarant. Et David, undique prementibus malis, ait: Melius est, 2. Reg. 24.
ut incidam in manus domini, multæ enim misericordiæ eius sunt, quam in manus hominum. Frequenter ut in uno crimine multa insunt crimina, ita in una misericordia multæ insunt misericordię. Semel redemit genus humanum, sed hic quam multiplex inest misericordia? Id oculo fidei perspiciens Esaias, ita loquitur sub per-

ſona Dei promittentis ſervato-
Eſa. 55. rem Ieſum: Et feriā vobiſcum pa-
ctum ſempiternum, Miſericordias
David fideles. Simili tropo Deus
placatus, loquitur apud Hiere-
Hie. 42. miam, Et dabo vobis miſericor-
dias & miſerebor veſtri. Multis
urgentibus malis, multæ promit-
tuntur miſericordiæ. Similiter
poſt multas afflictiones Deus pro-
pitius factus populo ſuo, ſic loqui-
Zach. 1. tur apud Zachariam: Revertar ad
Hieruſalem in miſericordiis, &
domus mea ædificabitur. Sed
quid recenſemus hæc ex Veteris
Teſtamenti libris, in quibus to-
ties obvium eſt miſericordiarum
nomen. Et tamen ea lex à iuſto
Deo, non à bono profecta quibuſ-
dam hæreticis creditur, quum ni-
hil aliud fere creperet quam miſe-
ricordias domini. Quo minus mi-
randum, ſi Paulus Apoſtolus in
Ca. 1. ſecunda ad Corinthios Epiſtola
conſona verbis Propheticis, ſcri-
bit hunc in modum: Benedictus
Deus & Pater domini noſtri Ieſu
Chriſti,

Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Apostolus aliquid addidit misericordiæ. Nam misericordiæ est ignoscere quod commissum est. Hic, quod maius est, Deus ex ultore fit consolator. Hęc ideo repetivimus ex arcanis libris, ut intelligamus hoc tropo sermonis significatam immensam & ineffabilem erga omnes & in omnibus malis, Dei misericordiam. Idem indicatum est alio tropo, qui vel anadiplosis est, quam Latine possis vocare conduplicationem, vel anadiplosi finitimus. Etenim quemadmodum Hebræi bonum bonum vocant, quod eximie bonum videri volunt: & malum malum, quod insignite malum: ita frequenter Deus in arcanis literis misericors & miserator dicitur, ob excellentem misericordiæ magnitudinem. Sic legis Psalmo centesimo quadragesimo quarto: Miserator & misericors dominus, &

quasi hoc quoque parum esset, adiecit, patiens & multum misericors. Rursus alio Psalmo: Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator dominus. Cõsimiliter apud Ioelem: Scindite corda vestra & non vestimenta vestra, misericors enim & miserator est dominus, & agens pœnitentiam super maliciis. Et apud Hieremiam: Idcirco conturbata sunt
Hier.31. viscera mea super eum, miserans miserabor eis, ait dominus. Quid est miserantem misereri, nisi supra modum misereri? Eodem pertinet, quod quum immensum sit, quicquid est in Deo, tamen quod apud homines in vitium sonat, id illi videntur tribuere sacræ literæ, nimiam quandam & immodicam misericordiam. Hoc dictum sic accipiet vestra pietas, ut persuasa nihil esse in Deo, quod ulli vitio sit obnoxium, intelligat hoc tropo scripturam sese ad humanos sensus accommodantem significare miram quandam & incredi-

credibilem hyperbolen misericordiæ divinæ. Quod ut explanatius dicam, vosque rectius accipiatis, sic vestro cum animo perpendite. Si quis rex severas leges tulisset in homicidam, semel condonans perpetratum homicidium, fortassis adscribetur clementiæ. Quod si idem eidem iam decies ac sępius in idem facinus revoluto condonaret, nonne clamarent omnes immodicam esse regis clementiam, quæ legum vigorem dilueret, & improbitatem ad peccandum invitaret impunitate? Item pater qui semel aut iterum filio pecuniæ nequiter profusæ veniam daret, fortassis lenis ac mitis diceretur. Idem si sæpius peccanti subinde pecuniã crederet, nonne dicerent omnes, immodice lenis est, & indulgentia sua corrumpit filium? Multo iustius id diceretur, si idem faceret servo. Ad hæc si quis maritus uxorem semel in adulterio deprhensam reciperet in gratiam, nimirum omnes admira-

rentur tam lenem inveniri maritum, qui talem mulierem dignaretur suo cubiculo. At idem si mulierem subinde fallentem coniugii fidem, & nunc huic nunc illi adultero sese conglutinantē receptaret, nonne totus populus diceret eum aut insigniter fatuum, aut uxoris suæ lenonem? Deus autem, qui rex est noster, qui pater est, qui dominus, qui sponsus, nullum excipit peccati genus, nullum præscribit peccandi numerum, quoties resipiscimus, remittit pœnam, quam æterna lex illius comminata est, recipit in familiam, introducit in cubiculum charitatis suę, nec recipit solum, verum etiam omnium admissorum obliviscitur. Ovem perditam humeris suis reducit ad caulas, invitat sanctorum ecclesiam ad commune gaudium, occurrit filio prodigo redeunti domum è longinqua profectione, profert stolam & annulum, iubet occidi vitulum insignem. Quid hæc sonant aliud, quam immo-

immodicam quandam ac nimiam, ut ita dixerim, Dei misericordiam? Iam vero minus mirum videatur, si homo sæpius ignoscit homini peccanti, qui & ipse sit aliquando prolapsus in eadem peccata, aut certe prolabi possit, si rex ignoscat ei, cuius officium aliquando expertus est sibi commodo fuisse, aut pater condonet filio, cuius consuetudine sentit sublevari senectutem suam, si dominus gratiam faciat servo, cuius opera iuvetur, si maritus adulteræ, cuius convictum expertus sit aliquando fuisse iucundum. Inter homines nonnunquam metuit is, qui ignoscit, eum cui condonat, nonnunquam ulcisci nec potest, si velit. At Deus qui nullius est indigens, qui nutu potest, si velit, perdere, toties à nobis spretus, desertus, abnegatus, tolerat, invitat, recipit, amplectitur. Ut non est vehementior charitas, quam inter maritum & uxorem, nec arctior coniunctio, ita non est implacabilior

 ira,

ira, quam proditæ fidei coniugalis. Et tamen audi quid apud Esaiam loquatur lenis dominus adulteræ suæ, tot adulteriis pollu-
Esa. 3. tæ: Vulgo dicitur, Si dimiserit vir uxorem suam, & illa recedens ab eo duxerit virum alterum, nunquid revertetur ad eam ultra? Nunquid non polluta erit & contaminata mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, & tamen: Revertere ad me dicit dominus, & ego suscipiam te. Homo maritus uxorem quam ipse fortassis ob levam culpam aut causam dimisit, non recipit, si post divortium se iunxerit alteri viro. Non enim patitur alterius viri consortium maritalis amor. Deus autem sponsam suam, pro qua mortuus est, quam sibi suo sanguine purificavit, toties ultro fugientem, seque prostituentem immundis spiritibus, tamen non fastidit revertentem. Nec mirum est, si nimiam habet misericordiam, qui nimiam habet erga nos chari-

charitatem. Non veretur hoc ſcribere Paulus Epheſiis, Eramus natura filii iræ, ſicut & cæteri, Deus autem qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis, cōvivificavit nos in Chriſto. Planius exprimit nimiam patris erga nos charitatem Ioannes in Euangelio ſuo. Sic, inquit, Deus dilexit mundum; ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Cui congruenter ſuccinit Paulus ſcribens ad Romanos. Qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Hæc tanta charitas, hæc tanta miſericordia, ſi conferatur ad omnem humanam charitatem, ac miſericordiam, ſi ad merita noſtra, nonne merito videatur immodica? Atque id ſane magis verum eſſe liquebit, ſi perpenderimus

Ephe. 2.
Ioan. 3.
Rom. 2.

mus qualis ſit ille, qui ſic nos diligit, ſic ſua miſericordia proſequitur; quales nos quos Deus tanto dignatur honore. In ſe quiſque deſcendat, poſt nomen in baptiſmo datum, poſt abiuratum ſatanam cum pompis ſuis, quoties ſacramenti deſertor ad hoſtẽ ſponſi ſui defecerit, quoties poſt acceptam à ſacerdote criminum abſolutionem in grauiora relapſus ſit, imo quoties eodem die recidat in ea quæ deteſtatus eſt. Nemo ſibi blandiatur, chariſſimi, quiſquis furatur aut adulterium committit, quiſquis inuidet aut obtrectat fratri, quiſquis ambit honores huius mundi, deſeruit ſponſum ſuum Chriſtum, diuertit à patre ſuo, defecit à rege ſuo, profugit à domino ſuo. Sed de his plura dicendi fortaſſe paulo poſt dabitur locus commodior. Nunc quo plenius intelligatis quam late pateat immenſa domini miſericordia, ſcire debetis, quod in ſacris literis miſericordię vocabulum nonnun-

quam

quam ſonat munificentiam, interdũ gratiam prævenientem, interdum ſublevantem, aliquoties conſonantem, rurſus alibi medicantem, frequenter autem ignoſcentem, aut etiam punientem. Nam mea quidem ſententia quod apud Lucam loquitur Dominus, Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt, ad beneficentiam potiſſimum pertinet. Perfecta ſiquidem beneficentia eſt, ſi quis benefaciat inimicis. Explanatius hoc dixit Matthæus in ſimili ſermone domini, Eſtote, inquit, vos perfecti ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, ac pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Quoniam autem nihil habemus quod non gratis acceperimus à Deo, quicquid poſſumus aut ſumus, quicquid poſſidemus, Dei miſericordia eſt. Imo quod angelos, quod hunc mundũ condidit, Dei miſericordia eſt. Si ſibi condidiſſet, potentia aut ſapien-

tia laudari poterat, nunc quoniam hæc omnia nobis condidit, nonne agnoſcimus immenſam Dei miſericordiam? Cui volvuntur orbes cœleſtes, cui lucent ſol per diem, luna cum ſtellis per noctem, niſi homini? Cuius uſibus hæc omnia condita ſunt, quum nihil eſſent cui pendulæ nubes umbram faciunt & arva rigant? Cui ſpirant auræ, cui fluunt amnes, ſcatent fontes, æſtuant maria, ſtagnant lacus, cui tellus fœcunda tantum gignit animantium, tantum gignit opum, niſi homini? Nihil enim omnium rerum non ſubiecit homini, ſolum hominem voluit ſibi ſubiectum eſſe. Quemadmodum teſtis eſt & Paulus ad
Cor. 1. Corinthios ſcribens: Omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei. Et quod in Geneſi
Gen. 1. narrat Moſes, repetit Pſalmus octavus, admirans Dei bonitatem, qui pro ſua miſericordia tantum beneficiorum in hominem contulerit: Quid, inquit, eſt homo, quod

quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paululum ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius, oves & boves universos, insuper & pecora campi, volucres cœli, & pisces maris. Dicam adhuc, quod sublimius est, etiam Angelos cœlestes debemus misericordiæ domini. Sit leve pondus meo sermoni, ni Paulus hoc clare docet scribens Hebræis, etenim de Angelis loquens: Nonne, inquit, omnes sunt Heb. 1.
administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Et in veteri pariter ac novo Testamento frequenter legimus Angelorum ministerio refocillatos famelicos, liberatos captivos, propugnatas regiones, depulsa mala, læto nuntio recreatos pios. Quin ipse dominus in Euangelio: Angeli, inquit, eorum semper vident faciem patris

patris qui in cœlis est. Quid hac dignatione mirabilius, homũculis additos Angelos pædagogos? Ergo quicquid habes homo, habes autẽ omnia, donec manseris in Christo, totum hoc illius misericordiæ feras acceptum. Alioqui Paulus obstrepet tibi: Quid habes homo, quod non accepisti? Et si accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Porro quicquid mali videris in aliis, agnosce Dei prævenientem misericordiam, de qua David non uno in loco: Et misericordia eius prȩveniet me. Non es natus nothus, claudus aut cæcus, non pauper, non hebetis ingenii, quẽadmodum nascuntur multi, age gratias misericordiæ prævenienti. Quicquid malorum accidit homini, tibi poterat accidere, nisi tui tutelam egisset Dei misericordia. Rursus non es adulter, non periurus, non homicida, non sacrilegus, quemadmodum sunt heu nimium multi, agnosce Dei misericordiam, hoc enim eras nisi te

protexisset

protexiſſet Dei miſericordia. Quũ Phyſiognomus quidam de Socrate pronuntiaſſet, quod eſſe homo luxus avidus, & immoderatæ libidinis, diſcipulis, quibus nota erat præceptoris incredibilis temperantia, partim irridentibus hominem, partim etiam indignantibus: Socrates & illos coërcuit, & illum ſublevavit, dicens, rem divinavit. Hæc omnia eram, ni me philoſophia docuiſſet temperantiam. Sed rectius, quod Socrates tribuit philoſophiæ, vir optimus Franciſcus tribuit divinæ miſericordiæ. Quum enim quodã tempore ſocius eius ſic ab ipſo iuſſus, cõieciſſet in eum quicquid convitiorum in hominem ſceleroſum dici poſſet, ſacrilegum, parricidam, ſycophantam, ſtupratorem, veneficum appellans, patientiſſime tulit, ac ſemetipſum deploravit. Alio vero tempore roganti ſocio, quur compulſus eſſet, ut tanta mendacia diceret in innocentem, nihil enim horũ in ipſum compe-

competere. Nihil, inquit, mentitus es, omnia hæc eram, & multo etiam plura, ni misericordia Dei servum suum servasset ab his malis. Nec prævenit nos solum Dei misericordia provocans ad pietatem, verum etiam conantes adiuvat, comitatur proficientes, denique largitur ut perficiamus quod humanæ vires præstare non poterant. Huiusmodi misericordiæ genus mihi videtur significare Paulus Apostolus, quum alias frequenter, tum in salutationibus precans gratiam & pacem, in Epistolis ad Timotheum addit etiam misericordiā. Etenim citra præiudicium melioris sententiæ, si quis adferet, mihi videtur gratia pertinere ad vocationem, vocamur autem per fidem, hoc est credulitatem. Ea fides gratuitum est Dei donum, & ob id quibus id contingit, debent divinæ misericordiæ. Misericordia ad charismata, quæ varie distribuuntur cuique pro modulo fidei. Pax ad totius

vitæ

vitæ innocentiam, ſine qua nec cum Deo conſtat amicitia, nec cum fratibus vera cõcordia. Quoties autem eripimur à malis, quibus affligimur, ne tribuamus aſtris, ne fortunæ, ne prudentiæ noſtræ, totum miſericordiæ Dei adſcribamus. Nemo peccatorum vinculis irretitus liberari poteſt, niſi ſubveniat divina miſericordia. Docet hoc Pſalmus centeſimus vigeſimus nonus: Quia apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio, & ipſe redimet Iſraël ex omnibus iniquitatibus eius. Porro quod ex corporalibus etiam malis eripit Dei miſericordia, declarat Paulus ſcribens Philippenſibus Epaphroditum ægrotaſſe uſque ad mortem, ſed Deus, inquit, miſertus eſt eius, non ſolum autem eius, verum & mei, ne triſtitiam haberem ſuper triſtitiam. Neque quicquam intereſt inter miſericordiam ſublevantem, & conſolantem, niſi quod ſublevamur ademptis malis

quibus

quibus premebamur, cæterum adeſt miſericordia conſolatrix, quoties in mediis afflictionibus lætarum rerum admixtu temperat adverſitatis moleſtiam, faciens cum tentatione proventum, ut inquit Paulus, quo poſſimus ſuſtinere. Atque hæc ipſa mala frequenter immittũtur à miſerante Deo, quo nos vel purget à malis admiſſis, vel retrahat ab admittendis, vel ut virtutis exercendæ materiam ſubminiſtret. Ita tentatus eſt Abraham, ita Iob variis malis exercitus, ita quicumque unquam pie vixerunt in Chriſto Ieſu, in mundo hoc velut aurum igni, variis afflictionibus probari ſunt. Ubi ſunt iſti, qui Deo obmurmurant, quoties incidit morbus corporis, aut mors liberorum, aut uxoris, quoties res familiaris damno minuitur, quoties fallunt agrorum proventus, non intelligentes hæc eſſe certiſſima ſigna miſerentis noſtri Dei? Audiamus potius quid
Prov. 3. nos admoneat Solomon: Diſciplinam

nam domini fili mi ne abiicias, neve deficias, cum ab eo corripieris, quem enim diligit dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Eandem sententiam verbis nonnihil mutatis ad Hebręos repetit Paulus: Quem enim diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit. Ergo dilectissimi fratres, quoties ingruit adversitatis procella, iuxta Pauli consilium, in disciplina perseverate, scientes quod tanquam filiis offerat se vobis Deus. Audite vocem misericorditer corripientis filios suos patris in Psalmo octogesimo octavo: Si iustitias meas prophanaverint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neque nocebo in veritate mea. Sic & Paulus filiis, quos amabat, minitatur dicens: Quid vultis in virga veniam ad vos, an in spiritu lenitatis & mansuetu-

Heb. 12.

1. Cor. 4.

Ibid. 5. suetudinis? At idem: De his, inquit, qui foris sunt, quid attinet me iudicare? Nulla vox acerbior filiis quã quum audiunt à patre, agite quicquid libet, mea nihil refert. Siquidem hic est sermo meditantis abdicationem. Nimirum hæc parentum lenitas quavis obiurgatione durior est. Ut igitur est crudelis indulgentia, ita est misericors correptio. Corripiet, inquit, me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meũ. Paulus Aemilius Romanus dux rebus miro successu ex sententia gestis, magnum aliquod malum imminere divinabat. Et Polycrates Samiorum tyrannus conatus est fortunæ perpetuo blandientis invidiam anuli pretiosissimi iactatura redimere. Quanto magis nobis impie viventibus metuendum est, ne iusta Dei vindicta immineat, quoties nobis rerum temporalium diu blanditur prosperitas. Deus enim in propheticis literis,

Psalm 140.

teris, quum implicabilem iram exprimere vult, comminatur ſeſe ablaturum virgam ſuam ab illis, nec ullis afflictionibus medicaturum peccatis illorum. Abſit à nobis chariſſimi talis felicitas. Quin potius, ſi quid ſerenitatis indulget patris noſtri miſericordia, gratias agamus illi, ſoliciti necubi abutamur illius benignitate: ſin urgent adverſa, nihilo ſecius illi gratias agentes, totos nos illius dedamus arbitrio. Ut corpore valeas, permittis te medico homini, credis te chirurgo ligandum, ſecandum, urendum: ut animæ ſalutem æternam compares, non credes te conditori, domino, patri, & ſervatori? Non audes præſcribere medico, hac & hac ratione curato me, & Deo præſcribemus, quomodo oporteat noſtræ ſaluti conſulere? Paulus Apoſtolus tolerat 2. Cor.
Angelum Satanæ, ſibi imminen- 12.
tem & colaphos impingentem, quod ſic expediret ad dotium, quas acceperat, cuſtodiam. Quum

infirmior, inquit, tunc fortis sum. Et libenter gloriatur in infirmitatibus suis, ut possideat inhabitantem in se virtutem Christi. Nos qui sumus, qui deprecemur hanc Dei misericordiam, variis afflictionibus velut amaris pharmacis salutem nostram procurantis? Vulgus ubi quem videt claro genere prognatum, in re splendida, corpore felici, cumulatum honoribus, dicere solet: Quantum ille debet Deo? Sic iudicant homines, felicitatem æstimantes ex his quæ foris videntur. At si quis rem ad Dei iudicium exigat, sæpenumero plus debet misericordiæ Dei obscurus, tenuis, valetudinarius, abiectus inter homines quam felices illi, quos imperita multitudo diis æquat. Congere quantum voles infelicitatum iuxta mundum, abunde felix es, si istis malis temporariis redimis felicitatem æternam. Iam ignoscentem misericordiam, quam & clementiam vocamus, nemo non agnoscit, nisi qui se cre-

ſe credit immunem ab omni peccato. Sed quid ait Ioannes Apoſtolus? Si dicimus nos non habere peccatum, mendaces ſumus, & veritas in nobis non eſt. ſi nec aſtra ſunt munda in conſpectu Dei, ſi & in angelis ſuis reperit iniquitatem, ſi nemo purus eſt in conſpectu Dei, nec infans unius diei, quis noſtrum gloriabitur ſe caſtum habere cor? Apud homines multi iuſti videntur, apud Deum nemo iuſtus eſt, ſed omnes iuſticiæ noſtræ ſunt veluti pannus mulieris menſtruo profluvio contaminatæ. Paulus ſentit legem carnis in membris ſuis repugnantem legi mentis & clamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Iob iuſti titulo honoratur, & tamen ex Dei colloquio deprehenditur non omnino vacare culpa. Horret etiam ipſe propheta David Dei iudicium niſi multa miſericordia diluatur: Ne intres, inquit, in iudicium cum ſervo tuo, quia non iuſtifi-

1. Ioh. 1.
Rom. 7.
Iob 1.
Pſa. 143

cabitur in conspectu tuo omnis vivens. Nunc unusquisq; nostrum descendat in cubiculum conscientiæ suæ, considerans quot modis, quoties, quam graviter offenderit Deum, quam omnia etiam benefacta nostra sint variis vitiis inquinata, atque ita intelliget quantum debeat immensæ Dei misericordiæ, qui nostram imbecillitatem tam patienter tolerat, qui tot occasionibus invitat ad pœnitentiam, qui resipiscentibus tam placide remittit omnem noxam. Addam his omnibus, quod quibusdam fortasse non videbitur admodum probabile, quum Deus impios ad summum malitiæ provectos perdit, & in gehennam coniicit, nec hic illum oblivisci misericordiæ suæ. Hebręos divisis maris fluctibus liberat, Pharaonem cum suo satellitio mergit. Utrobique erat misericordia, sublevans erga populum suum, puniens erga regem deploratæ iam malitiæ, ne peccata peccatis accumulans

Exod. 14.

gra-

graviores etiam gehēnæ pœnas sibi colligeret. Misericordiæ medicantis erat, quod illum tot plagis invitarat ad pœnitentiam. Iamque fractus malis cœperat resipiscere, verum ubi salutaris pœnitentiæ rursus impia pœnitentia ductus, dixit: Non novi Dominum, nec dimittam populum, nec tanto denique miraculo cōmotus destitit à persequendo, sed ira cæcus ausus est sese mari credere. Deus pro sua misericordia deploratam malitiam oppressit, ut quando sanari non poterat, certe levius interiret.

Idem sentiendum de reliquis severitatis exemplis, quæ referuntur in veteris instrumenti libris, velut de his quos ignis exussit, terra absorpsit, gladius extinxit, serpentes trucidarunt. Nam in Euangelicis literis rariora sunt exempla, vindictæ, sed omnia misericordiæ. Lenis enim erat correptio, Act. 13.
quod Elymas subita cæcitate percussus didicit non repugnare sermoni Euangelico. Paucos Paulus

 tradi-

tradidit Satanæ in afflictionẽ carnis, ut spiritus salvus fieret in die iudicii, & pudore correcti sese verterent ad meliorem frugem.
Act. 5. Nullum extat severius quam Ananiæ & Sapphiræ ad Petri correptionem subito collabentium, & tamen incertum an horum animæ corporis interitu servatæ sint. Ad summam hoc ipsum quod apud inferos patiuntur damnatæ malorum animæ, minus est illorum meritis. Nec defuere qui tantum tribuerent misericordiæ divinæ, ut impios etiam dæmones ac damnatos homines crederent aliquando post longas seculorum periodos recipiendos in gratiam. Hæc opinio, quanquam magno nititur auctore, tamen ab orthodoxis patribus reprobata est, quæ tantum in hoc à nobis recitatur, ut declaremus, quam magnificam de Dei misericordia conceperint opinionem eruditissimi viri, qui noctes diesque versati sunt in sacris voluminibus quæ fere nihil aliud

canunt,

canunt, efferunt, celebrant quam Dei misericordiam. Iam si satis demonstratum est, quicquid sumus aut habemus boni, quod protegimur ab imminentibus malis, quod eripimur ab opprimentibus, quod in mediis malis cœlesti solatio refocillati fortes & alacres persistimus, quod temporariis afflictionibus vel erudimur ad pœnitentiam, vel exercemur ad perfectam virtutem, quod non imputantur nobis commissa nostra, in quæ toties relabimur, id totum esse divinæ misericordiæ, quo magis huius immensam altitudinem, latitudinem & profunditatem queatis perspicere, quæso ut vos ipsos mecum paulisper contemplemini, primum ea parte qua estis abiectissimi, deinde ea qua præcellitis, postremo circunferatis oculos ad mala quæ vobis foris imminent ac circumvallant, ac rursus ad bona, quorum spes vobis ostensa est. Horum omnium contemplatio docebit nos amplitudinem mise-

ricordiæ divinæ, cuius vere nec modus eſt, nec numerus. Si corpuſculum hoc contẽplemur animi noſtri vel organum vel domicilium, vix aliud animal reperias imbecillius, abiectius, aut etiam miſerius. Si quæras originem, princeps noſtri generis luteus erat. Iam illud quiſque conſideret quam nihil ſit magnificum illud quicquid eſt humoris, è cuius coagulo capiunt initium humani fœtus rudimenta, dum adhuc eſt in uteri fœminei latebris. Tum quantum abſit à nectare atque ambroſia liquor ille, quo nondum editus infans alitur. Non hic commemorabo humanæ nativitatis ſordes, tantum quod ſæpe vidiſtis in memoriam revocate. Quid humano partu miſerabilius quam diutini, quam periculoſi parturientium nixus, quam miſerabiles eiulatus. Tandem prorepens & ipſe puer, protinus à lachrymis ac ploratu vitam auſpicatur, quumque natura cæteris animantibus ſtatim ab

ortu

ortu varia tribuat vel tegumenta vel munimenta, teſtas, cortices, coria, ſpinas, villos, ſetas, plumas, pennas, ſquamas, vellera, truncos etiam & arbores cortice nonnunquam gemino à frigoribus & calore tuetur: ſolum hominem nudum, & nuda humo natali die abiicit ad vagitus ſtatim ac ploratum. Quis hic non vel pullum gallinaceum ovo rupto proſilientem iudicet homine feliciorẽ? Adde nunc faſciarum vincula, os edentulum, linguam infantem, oculos novæ lucis impatientes, ac velut requirentes relictas uteri tenebras, verticem diu palpitantem, ſummæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium, breviter totum imbecille corpuſculum, in quo nullum membrum ſit quod ſuo norit officio fungi. Cæterorum animantium pleraque ſtatim ab ortu naturæ ſuæ dotes explicant. Aliis adeſt pernicitas, ut equis: ſtatim ut è membrana emerſit, volat papilio, cum leonis ca-

tulo luctari tutum non est: protinus ab ovo natant pisces, volvunt se magna celeritate gyrini, prius quam ranarum vel nomen vel formam meruere, solus homo quid aliud novit naturæ sponte quam flere? Quam diu discendum ut ingrediatur, ex quadrupede factus bipes, quam diu ut fari possit? ne vesci quidem novit, nisi doctus. Adde nunc tot morborum genera, ut ne recenseri quidam possint, atque hi quidem subinde novi, ne facile sit mederi, quanquam inter veteres quoque & notos sunt multi immedicabiles. Hi statim natos excipiunt, quidā etiam una cum homine nascuntur, vel lepra, morbus comitialis, per quos multi moriuntur prius quam cœperunt vivere. Ne quid interim dicam de partubus vitiosis aut etiam prodigiosis. Iam illud mihi quisque secum reputet, quot iniuriis obnoxiam expertus sit adolescentiam, quam fugax sit iuventus, quam sollicita virilis ætas,

quam

quã misera senectus, deniq; quam brevis tota vitę summa, ut contingat senectus, quæ tamen contingit paucissimis. Quisquis vestrum ætatem virilem attigit, recolat actæ vitæ seriem, ac supputet à quibus morbis, è quantis periculis evaserit, agatque gratias divinæ misericordiæ. Ego vero vel inter pręcipua corporis mala duxerim penitus insita nobis omniũ vitiorum semina. Quantam ad iras, ad libidinem, ad luxum, ad invidiam, ad ambitionem, ad avaritiam, ad rapinam ab ipso matris utero proclivitatem nobiscum trahimus, quum cætera animantia intra naturæ cupiditates probe degant? Cum his veteris Adę reliquiis quã est omnibus laboriosa colluctatio? quam paucis felix? Gravatur animus mole terreni corporis, & velit nolit ad ea quæ non probat demergitur. Post hæc considera quãtum malorum agmen nos foris circumvallet & comperies multo plures interire casu quam morbis.

Quem multos absumunt fulmen, terrarum concussio, telluris hiatus, lacuum, fluminum & marium exundatio, aër pestilens, venena, noxiæ bestiæ, ruinæ, mali medici: sed non aliunde maior clades quam ex bellis. Verum hæc mala non minitantur exitium nisi corporibus. Animo quot imminent pericula, à carne hoste domestico, à mundo nunc blãdiente, ut strangulet, nunc sæviente, ut opprimat, à spiritibus impiis, qui se nonnunquam transfigurant in Angelos lucis. Quis non expavescat horum multitudinem, vires, astutiam, maliciam, & insatiabilem perdendi libidinem? Iam vero quem non exanimet inter hæc mala, mors omnibus certa, dies incertus, extremi iudicii severitas, gehennæ nunquam finiendi cruciatus? Video vos ad tantorum malorum solam commemorationem inhorrescere, nec iniuria: sed quo plus hic videtis malorum & periculorum, hoc plus debetis divinæ mi-

seri-

ſericordiæ, quæ non ſolum inter hæc omnia protegit ſibi fidentes, verum etiam hæc omnia nobis vertit in occcaſionem maioris felicitatis. Quicquid eſt calamitatis, debemus peccato veteris Adæ, verum felicitatē ex calamitate cum fœnore redditam debemus novi Adæ miſericordiæ, qui eſt Chriſtus Ieſus in omne ævum laudandus omnibus. Satanas expulit è paradiſo, Chriſtus pro paradiſo terreſtri nobis aperuit regnū cœleſte: ſerpens impulit in varios huius vitæ dolores, Chriſtus nobis reſtituit æterna gaudia vitæ immortalis: Satanas fraude ſua nobis conciliavit mortem corporalē, Chriſtus miſericordia ſua nobis largitur vitam ęternā, cui quiſquis ſeſe ſyncero corde tradiderit, non eſt quod ullum hoſtium genus formidet. Ille vicit mundum, ille fregit univerſam Satanæ tyrannidem, ille carnem vertit in ſpiritū. Quod vicit potentię eſt: quod nobis vicit, miſericordiæ eſt. Adoremus

remus misericordem potentiam & fruamur potenti misericordia. Omnia possumus per eum, qui nos reddit potentes, si modo manemus in eo: omnia possidemus per eum in quo summa bonorum est omnium undique nos protegente, sublevante, consolante, locupletante illius misericordia,
Psal. 31. quemadmodũ dicit Psalmus propheticus: Sperantes in domino misericordia circundabit. Quantis malis patent, qui fiduciam suam posuerunt in dotibus corporis, in opibus, in curribus, in equis, in mundana prudentia, in meritis ac factis suis. Quibus autem præsidiis securus est iustus? Ego autem, inquit, in multitudine misericor-
Psal. 15. diæ tuæ. Ac paulo post: Domine ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. Quum audis bonę voluntatis, intelligis excludi fiduciam tuorum meritorum. Ubi deficiunt nos naturæ vires, ubi merita destituunt, ibi succurrit misericordia. Bellatorum scuta non te-

gunt

gunt nisi unam corporis partem: scutum divinæ misericordiæ totos nos undique protegit superne, adversus spiritualium nequitiarum ignea tela, quæ nobis imminent è cœlestibus: inferne adversus versutiam serpentis insidiantis calcaneis nostris: à fronte, ne nos lædant instantia: à tergo, ne nos repetant præterita: à dextris, ne rerum successus reddat insolentes: à sinistris, ne deiiciat adversitas. Hoc scuto fretus clamat ille: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Et alibi: Non timebo millia populi circundantis me. Sed animosius etiam Paulus Apostolus scribens Romanis: Si Deus pro nobis, inquit, quis contra nos? Induerat egregius bellator panopliam fidei, quæ nos munit, non operũ fiducia, sed misericordiæ divinæ. Hac armatura fretus, non tantum contemnit angustiam, famem, nuditatem, periculum, persequutionem, verum etiam gladium tyranni, mortem præsentem

Psa. 117

Psal. 3.

Rom. 8.

præsentē intentantis. Nihil potest humana crudelitas, ubi adest protectrix Dei misericordia, imo quod fortius est, contemnit præter mortem ac vitam Angelos, principatus, virtutes, instantia, futura, fortitudinem, altitudinem, profundum, denique si qua est alia creatura vel in cœlis, vel in terris, vel apud inferos. Et hic est ille, qui suæ imbecillitatis conscius appel-
2. Cor. 4. lat seipsum vas fictile: Habemus, inquit, thesaurum hunc in vasis fictilibus. Unde igitur huic testę fragili tantū roboris? Gratia, inquit,
1. Cor. 15. Dei sum id quod sum. Quid est gratia Dei nisi misericordia Dei?
2. Cor. 13. Gloriemur & nos libenter cum Paulo in infirmitatibus nostris, ut inhabitet in nobis virtus Christi; sic enim magis expedit nobis ut contemplatione miseriarum nostrarum glorificemur Dei misericordias. Et tamen interim, si placet, contemplare te ipsum ô homo, ea parte qua præcellis cæteris animantibus. Etenim si teipsum

psum metiare bonis corporis, vides quam multis animātibus brutis sis inferior, magnitudine superant cameli, celeritate tigres, robore tauri, colore cygni, ornatu pavones, salubritate pisces, si quidem proverbio credimus: imo pene omnia, oculorum acie lynces & aquilæ, olfactu vultures, vivacitate cervi corvique. Et tamen si quis corporis humani dotes cōsideret, inveniet hic in quo laudet Dei misericordiam. Quanta sensuum sagacitas, quanta membrorum symmetria, quam accommoda ad varios usus organa? Verum his de rebus etiam librum edidit vir eloquentia singulari Lactantius, cui titulum indidit De opificio Dei. Is cum utilitate legetur, si quicquid in corpore boni est meminerimus, & hoc totum ut à Dei misericordia profectū, mancipandum esse divinis obsequiis. Alioqui qui volet in corporis dotibus gloriari, statim audiet: Omnis caro fœnum, & omnis glo-

ria eius quaſi flos fœni. Item il-
Eſa.40. lud: Quid ſuperbis terra & cinis?
Ne in animi quidem dotibus, qua parte mirabilior eſt homo, habet
Eccleſ. 10. quod ſibi vendicet. Qui corpus condidit, idem condidit animum, corpus finxit è limo, animum indidit afflatu oris ſui. Et idcirco reliquorum animantium anima una cum corpore perit, noſtra ſuperſtes eſt corpori ſuo, donec recipiat illud in reſurrectione promiſſa. Iam quam ſit res efficax anima mors ipſa declarat, quæ ſimulatque deceſſerit, iacet inutile cadaver: ubi calor, ubi color, ubi motus, ubi ſenſuum omnium vigor? Et tamen dum anima tenetur illigata tam infelici corpuſculo, nihil agens niſi per organa corporea, quæ frequenter obſtant, quo minus nativam vim ſuam exerat, quam admirabilis eſt illa mentis humanę celeritas & perſpicacia? Quam immenſus memoriæ theſaurus? Quid eſt tam abditum in arcanis
naturæ,

naturæ, vel in cœlis vel in terris, quod hominis ingenium non obſervarit, deprehenderit, abſolverit? Magnum eſt, quod multi ex aſtrorum ſitu motuque prædicunt ſeculis aliquot poſt ventura: ſed maius eſt, quod ex rebus conditis deprehenſa eſt, illius opificis ſempiterna virtus ac divinitas, teſte Paulo. Quanta vero volubilitas humani ingenii, quam brevi ſpatio, quam multa ſimul contuetur intellectus hominis? Memoriæ vero quam immenſa vis eſt, quæ tot rerum formas, tot rerum vocabula ſenſuum miniſterio tradita, bona fide complectitur. Non enim hic loquar de his, qui tot tam cognitu difficiles diſciplinas, tot inſuper linguas perdidicerũt, quodve didicerunt, tenent. Cogitet apud ſe quivis è vobis, quot hominum facies ac nomina memoria complectitur, quot animantium, arborum, herbarũ, locorum, aliarumque rerum innumerabilium formas agnoſcit, ac

memo-

memoriter reddit vocabula? Has naturæ dotes vulgus appellat, quũ ſint revera divinæ miſericordiæ munera, quæ cuique partitur non pro meritis noſtris, ſed pro ſua benignitate. His omnibus quoniam filius prodigus abuſus eſt ad humanæ voluntatis libidinem, non ſolum non detractum eſt, quod datum erat, ſed per gratiam addita eſt uberior chariſmatum munificentia. Per legem nos inſtituit, per filium quem totum nobis impendit, docuit nos arcana Dei, per ſpiritum ſuum locupletat animos noſtros variis dotibus, humanas vires ſuperantibus. Dat intellectum myſticarum ſcripturarum, quæ nobis prælucent & conſolantur in omnibus malis, dat præſcire futura, dat loqui linguis, contemnere venena, pellere morbos, excitare mortuos, profligare noxios dæmones, dat vincere portas inferorum, dat eſſe membra Chriſti, filios Dei, conſortes regni cœleſtis, cuius non erit finis. Hic mihi

mihi reputa qualis fueris conditus, nimirum altera ex parte luteus: deinde quanto infra pecudum conditionẽ te deiecerit peccatum. Rursus ad quam dignitatem, ad quam felicitatem voceris, & perspicies Domini misericordias, nec numerum habere nec mensuram. Quid scarabeis contemptius? At purus est scarabeus, si cum peccatoris sordibus conferatur. Quid Angelis sublimius? Nonne supra modum omnem erat ex scarabeo facere Angelum? Nunc hominem scarabeo abiectiorem, fecit Angelo maiorem, ausim dicere, fecit Deum. Quur enim nõ ausim dicere, quod audet scriptura divina? Ego dixi dii estis Psal. 82. & filii excelsi omnes. Quicquid ex Deo nascitur, quodammodo fit Deus. Quicquid adglutinatur corpori & spiritui Christi, venit in consortium cognominũ. Hic si nihil est quod tuis meritis possis ascribere, glorifica Dei misericordiam, adora Dei misericordiam, exoscu-

exosculare Dei misericordiã. Quod si quis conetur hic aliquã portionẽ sibi quoque vendicare, reclamabit ilico Paulus Apostolus, hæc omnia gratiæ Dei tribuens. Omnes huius epistolæ crepant gratiæ vocabulum, quod quoties audis, intellige tibi cõmendari Dei misericordiam. Gratiæ est, quod purgati sumus à peccatis, gratiæ quod per spiritum eius charitas diffusa est in cordibus nostris, iuxta quam o-
2. Cor. 3. peramur ea, quæ sunt pietatis. Nos enim non sumus sufficientes aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Si verum dixit Paulus, ubi sunt impudentes isti, qui vendunt quibuslibet sua bona opera, quasi tantum ipsis domi supersit, ut possint & alios ditare? Miserabiles sunt qui sic venditant sua benefacta, maledicti sunt qui confidunt in operibus hominum. Qui
Apoc. 3. priore morbo laborat, audiat, quod in Apocalypsi audit ecclesia Laodicensis. dicis: dives sum & locupleta-

pletatus, & nullius egeo, & nescis quoniam tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Sed gravius etiam peccant, qui cæteris ex bonorum operum exuberantia pollicentur divitias. Porro quid suadet ibidem Spiritus sanctus? Suadeo, inquit, tibi à me emere aurum ignitum, probatum, ut vere locuples fias. Et tu qui conscius es paupertatis tuæ, quur mendicas à mendicis. Si quis, inquit Iacobus, indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, nec exprobrat. Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Et tu petis ab homine vestem bonorum operum, qui hoc miserabilius est nudus, quo sibi videtur magnificentius vestitus? Agnosce tuam miseriam, & parata est misericordia. Apud homines, qui imputant beneficium, qui repetunt officium mutuum cum fœnore, nihil charius constat, quam quod

Apo. 3.

Iac. 1.

quod precibus emptum est: apud Deum nihil æque gratuitum est, quam quod duobus nummulis emitur, precatione & fiducia, quandoquidē hoc ipsum pretium largitus est qui sic vendere vult suam misericordiam. Multa iam nobis dicta sunt fratres optimi, de Dei misericordia; sed longe plura restant dicenda, si velimus omnia repetere è scripturis arcanis, quæ nobis divinæ misericordiæ magnitudinem commendant. Superest ut vos paucis cohorter, ne quis ob arrogantiam se præbeat indignum tam obvia Dei misericordia, aut ob animi perversam deiectionem desperet Dei misericordiam. Post hæc paucis indicabimus, quibus rebus provocetur Dei misericordia. Hic erit denique nostræ concionis summa, si nobis dicentibus misericordia Domini adesse dignabitur. Nihil æque aversatur
1. Pet. 5. Deus ac cervicem elatam & contumacem: **superbis enim resistit,**
Iac. 4. **humilibus autem dat gratiam.** Ad

hanc cæcam dementiam ac dementem cæcitatem multos perducit temporalium rerum successus, ut velut obliti conditoris sui, vivant ex animi sui libidine, adeo non cogitantes de corrigenda vita, ut glorientur etiam in malitia, potentes iniquitate. Et ut alibi legimus: Gloriantur, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. De quibus scripsit Solomon: Impius quum in profundum malorum venerit contemnit. De talibus & Paulus: Tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt. Horum nonnulli sibi perpetuam malorum impunitatem pollicentes, aspernantur salubrem admonitionem, non recipiunt quicquid provocare potest ad pœnitentiam, dicentes: habeat sibi Deus cœlum suum, nobis relinquat terram. De his loquitur Moses in cantico suo, quum commemoratis multis ac magnis Dei beneficiis in populum Israëlitarum subiicit:

Psal. 51. Prov. 2. ibid. 15 Rom. 1. Deu. 32

cit: Incrassatus est dilectus & recalcitravit, incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. Depingit hoc hominum genus Psal. 72. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabũtur. Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua, transierunt in affectũ cordis. Cogitaverunt & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in cœlũ os suum, & lingua eorum transivit in terra. Sed audi quis exitus sequatur hanc infelicissimam felicitatem: Veruntamen propter dolos posuisti eis, deiecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam. Velut somnium surgentium, domine in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. Qui semet ad exemplum Luciferi erigunt adversus Deum, iis eveniet, quod in Euangelio

gelio comminatur dominus: Vidi Luc.10.
Satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem. Audit & Corozaim opulentia rerum fluxarum impie tumens: Væ tibi Corozaim, quoniam quæ nunc es sublata in cœlum arrogantia tua, vindicta Dei ad inferos detraheris. Tumebat quondam & Paulus fiducia patriæ legis ferox, ac spirans minas & cædes adversus discipulos domini, ideoque dextra Dei subito prostratus in terram audit: Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Act.9.
Verum in huius facto quoniam error erat, non perversitas, misericordiam consecutus est. Mox ut ille agnovit, Dominus peccatū ignovit, nec ignovit modo, verum etiam ex lupo fecit ovem, ex tyranno Apostolum. Sed illos manet execratio, qui perseverantes in peccatis, tandem callo ducto nolunt intelligere ut bene agant, qui dicunt Deo: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Rursus qui apud Esaiam loquun-

tur, qui domino vocante ad fletum, planctum, decalvationem, & cilicium, ipsi faciunt lætitiam & exultationem, mactantes vitulos & immolantes oves, ut comedant carnes, & bibant vinum, dicentes: Edamus & bibamus, cras enim moriemur: quique apud eundem Prophetā irridēt minas domini, ad pœnitentiā provocantis, māda, remanda, māda, remāda: expecta reexpecta, expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi. Quique rursus alio loco dicunt: Non audiemus dominum, sed in peccatis nostris moriemur, his iuxta vetus proverbium, furor fit læsa sæpius patientia, & spreta domini misericordia vertitur in graviorem cōdemnationem. Subiicit enim apud Esaiam dominus irrisus: Et erit eis verbum domini, manda remanda, manda remanda: expecta reexpecta, expecta reexpecta: modicum ibi, modicum ibi, ut vadant & cadant retrorsum, & conterantur, & illaqueentur & capiantur.

tur. Vadunt infelices, relicti suis pravis cupiditatibus semper in peius proficientes, cadunt in barathrum impietatis, illaqueantur funiculis peccatorum, capiuntur æternæ damnationis sagena, ducentes in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. O vere miseros homines, & exitio devotos, qui tanquam victimæ pingues saginantur ad cædem, quos nec peccatorum enormitas dedocet arrogantiam, nec tanta Dei lenitas emollit ad pœnitentiam. Dei clementia toties peccantem tolerat, ut resipiscas: indulget pœnitentiæ spatium, nec interim aufert abs te benignitatem suam, dat prosperam valetudinem, dat opes, dat reliqua vitæ commoda, veluti carbones ignis congerens super caput tuum, ut si peccatum tuum odisse non possis, quia per se turpissimum est, ideo saltem incipias odisse, quod tam amabili patri displiceat. Æschinum adolescētem in comœdiis comperta patris mira

lenitas erga peccantem commovet, ut in posterum observet eum religiosius, sic enim loquitur: Quid hoc est negotii? hoc est patrem esse, aut hoc est filium esse? Si frater aut sodalis esset, qui magis morem gereret? Hiccine non amandus? hiccine non in sinu est gestandus? Hem, itaque adeo magnam mihi iniecit sua commoditate curam, ne forte imprudens faciam quod nolit, sciens cavebo. Si bene nata ingenia parentum lenitas docet odisse peccatum, tu infelix peccator tanta patris tui bonitate magis ac magis indurescis, nec audis Paulum à dementia revocantem? An, inquit, divitias bonitatis eius, & patientiæ & longanimitatis contemnis? An ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ & revelationis iusti iudicii Dei. Nulla fera tam immanis est, quæ non mansuescat officiis hominum,

hominum, & tu tam inaudita Dei munificentia provocatus, magis etiam ferocis in illum? Nulla res eſt tam dura; quæ non molleſcat hominum arte. Æra liqueſcunt fornace, ferrum molleſcit igni, cornu infuſa cera lenteſcit, adamantis invicta durities hircino cruore domatur: & ô cor pluſquam corneum, pluſquam ferreum, pluſquam adamantinum quod nec ignis gehennæ, nec patris leniſſimi indulgentia, nec agni immaculati pro te effuſus cruor emollit, imo quod his õnibus fit rigidius. Tolle trophæa, age triumphum impietatis, viciſti miſer, viciſti artem divinam, infeliciſſima victoria. Infelix terra eſt, ut ait Paulus, & execrationi proxima, quæ quum frequenter exceperit cœleſtem imbrem, nihil aliud progignit quam ſpinas & tribulos: quanto infelicior, quæ toties irrigata pluvia divinæ miſericordiæ, dureſcit etiam in lapidem adeo rigidum, ut nullam divini ſpiritus recipiat impreſſionẽ.

Mosi legem tabulis saxeis inscripsit digitus Dei, proinde tuum cor saxis illis rigidius est, cui nihil Euangelicæ legis inscribere potest Dei spiritus. Quis nobis scindet hæc corda saxea, nisi ille, cuius mors scidit petras, ut exirent è monumentis qui mortui erant? Quis dabit nobis cor carneum, nisi sermo Dei, qui pro nobis caro factus est? Verum his quoque deploratiores sunt, qui suis peccatis blandientes, blasphemas & impias serunt opiniones, negantes esse Deum in excelso: aut si est, nihil ad illum pertinere res mortalium: non esse vitam post corporis interitum: non esse paratam immortalitatem his, qui hic pie vixerunt in Christo Iesu: nec esse paratam gehennam his, qui hic servierunt Satanæ: inanes esse minas scripturarum, vana esse promissa Euangelii: aut qui perversa scripturarum interpretatione sua scelera pro benefactis defendunt: ac sermonem Dei, ad cuius regulam opor-

oporteret depravatas animi cupiditates corrigere, cogunt patrocinari turpitudini suæ, cæteris criminibus hæresis impietatem ceu pessimum colophonem imponentes. Optimo iure ad tantæ impietatis mentionem, pallor occupans faciem, ac totius corporis tremor obortus, declarat quãtopere quod audistis, execremini. Sed utinam ista non audiremus etiam inter Christi nomen professos. Ostendi vobis Scyllam, in quam illisi complures, pereunt. Ostendam & Charybdim, periculum & illo gravissimo gravius ac formidabilius. Hi sunt, quos Cain & Iudam proditorem secutos, in æternum exitium absorbet veniæ desperatio. Eadem pernicies est, licet diversa sit pereundi ratio. Pharao induratus, dicit: Non novi dominum, Exod. 5.
nec dimitto populum, Quid Cain? Gen. 4.
Maius est peccatum meum, quam ut veniam merear. Porro Iudas Mat. 27
quid? Peccavi prodito sanguine innoxio. Uterque peccati magni-

tudinem agnoſcit, uterque confitetur, utrumque facti pœnitet, ſed uterque recedit à facie domini, apud quem ſolum eſt miſericordia, & copioſa à peccatis redemptio. Sic enim legis de Cain: Egreſſuſque Cain à facie domini, habitabat profugus in terra ad Orientalem plagam, &c. Et Iudas egreſſus è convivio ſanctorum, non eſt reverſus: infelix qui ſic egreditur à facie miſericordiæ Dei, ut non revertatur. Hic eſt, opinor, de quo ſenſit Hieremias, quum ait: Nolite flere mortuum, neque lugeatis ſuper eum, plangite fletu eum, qui egreditur, quia non revertetur ultra. Mortuum non vult defleri, quod aliquando ſit revicturus. Ille omni lachrymarum genere deplorandus eſt, qui ſemet avertit à fonte vitæ perennis, nec unquam per pœnitentiam, unde abiit, revertitur, Abierat filius ille profuſor ac nepos in regionem longinquam, reliquerat domum amantiſſimi patris, ſed reverſus eſt.

Lon-

Longe recesserat à domino Petrus, quum ter illum abiuraret: sed mox reversus est, dum recordatus sermonis quem dixerat Iesus, cœpit amare flere. Exciderat sibi, sed reversus in sese, reversus est ad Iesum. Sic clamat Esaias: Mementote istud, & confundamini, & redite prævaricatores ad cor. Recordatus est Petrus, & rediit ad cor: ablatum est ab eo cor saxeum, cor pumiceum, unde nulla lachrymarum stilla poterat extundi: datum est cor carneum, unde mox erupit fons lachrymarum, amarus ob dolorem penitentiæ, sed salubris ob redditam innocentiam. Iudas autem non est reversus ad Iesum, sed abiit ad sacerdotes & phariseos, retulit funestam pecuniam, inde confugit ad infelicem laqueum, & crepuit medius, Hæc ad nostram institutionem in suis discipulis permisit dominus. Vides duorum Apostolorum peccantium quam diversus sit exitus. Iudas toties domini mansuetudine provocatus

ad resipiscentiam, perstitit in impio proposito. Sed Petrus ad intuitum Iesu recordatus sermonis dominici, statim agnovit seipsum, ac velut indignum pręsente domino, subducit sese, non ad laqueum, sed ad fletum, hoc est, non ad desperationem, sed ad remedium. Iudas imitatus Cain huius mali principem, agnovit quidem peccati sui magnitudinem, sed non est recordatus sermonum divinorum, qui nusquam in libris sacris non invitant ad reditum, provocant ad pœnitentiam, & pollicentur misericordiam. Nam quæ pagina est in libris sacris, quæ non sonet Dei misericordiam? Non loquor solum de libris Novi Testamenti, quæ lex est gratiæ, verum etiam de Veteri Testamento, quæ rigidior esse putatur. Audiamus quam
Hier. 3. blande dominus apud Hieremiam sub persona sponsæ, quæ deserto marito, se prostituerat passim omnibus, populum suum revocet ad pœnitentiam: Convertimi, inquit,

quit, filii revertentes, dicit dominus, quia ego vir veſter. Et apud Iob 32.
Iob dominus revelat aurem peccatorum, ut corripiat: & loquitur, ut revertantur ab iniquitate. Sed miſeri qui ad hanc domini vocem obturant aures ſuas, ſimiles aſpidi ſurdæ, quæ ſtudio obſtruit aures, ne audiat vocem incantantis ſapienter. Hodie, inquit Pſalmus, Pſa. 49.
ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Hodie noſtrum eſt, quamdiu ſumus in hac vita, quæ donec manet, non deſinit nobis loqui dominus, provocans ad pœnitentiam, offerens paratam veniam. Quid dixi veniam? Maior eſt miſericordia Dei, quæ reverſis pollicetur optimam munificentiam. Sic enim legimus in libro Iob: Si reverſus fueris ad o- Iob 22.
mnipotentem, ædificaberis, & longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo: dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos. Audiamus miſericordiam domini apud Eſaiam invitantem ad pœnitentiam:

21. tentiam: Si quæritis, inquit, quærite, convertimini & venite: ſi quęritis finem malorum, ne quærite à filiis hominum, in quibus non eſt ſalus, ne à maleficis, ne à laqueo, ſed à me quærite, qui ſolus & poſſum & paratus ſum ignoſcere.
45. Tantum avertimini ab his, quæ turpiter amaſtis, & converſi, venite ad me. Rurſus apud eundem prophetam univerſum genus mortalium invitans ad ſe, loquitur: Nunquid non ego dominus? & non eſt ultra Deus abſque me. Deus iuſtus & ſanctus non eſt pręter me, convertimini ad me, & ſalvi eritis omnes fines terræ, quia ego Deus & non eſt alius. Hæc dominus loquitur gentibus idololatris, homicidis, ſacrilegis, parricidis, inceſtis, blaſphemis, & tu miſer per deſperationem averteris à domino? Olim cum impune regnaret inter gentes peccatum miſericordia Dei videbatur contracta intra anguſtos Iudææ terminos. Cæterum per Euangelium di-

latata

latata est misericordia per universos fines terræ. Apud Hieremiam item cōminatur pœnā obstinatis, sed offert paratam veniam resipi- 18.
scentibus: Si gens, inquit, illa pœnitentiam egerit à malo suo, quod locutus sum adversus eam, agā & ego pœnitētiam super malo, quod cogitavi facere ei. Et qui paulo ante minitabatur subversionem, eradicationem, ac dispersionem, diversa promittit, & subito inquit, loquar de gente & regno, ut ædificem, & ut plantē illud. Similiter apud Ezechielem, non solum promittit veniā redeunti, verū etiam amnestiam illam Græcorum pro- 18.
verbio celebratā, hoc est, omnium superiorum malorum oblivionē, quum enim ante commemorasset omne genus facinorū ac flagitiorum, subiicit: Si autē impius egerit pœnitētiam ab omnibus peccatis, quæ operatus est, & custodierit universa præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiā, vita vivet & non morietur: omnium iniquitatū
eius,

eius, quas operatus est, non recordabor. Nūquid volūtatis meæ est mors impii, dicit dominus Deus, ac non magis ut convertatur à viis suis & vivat? Et aliquādo inferius:
Ezech. 18. Convertimini & agite pœnitentiā ab omnibus peccatis vestris, & non erit vobis in ruinā iniquitas: proiicite à vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum & spiritum novū. Et quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortē moriētis, dicit dominus Deus, revertimini & venite. Quur desperas miser, quum Deus in hoc misit filium suum in terras, ut spē bonam haberes? Ipse nimirū est Dei misericordia, de quo canit Psaltes: Sus-
Psa. 47. cepimus Deus misericordiā tuam in medio templi tui. Esto in templo, & amplectere misericordiam. Ille resurgens clamat: Nolo mortē
Ezech. 33. 11. peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Audi vocem hanc infelix peccator, excute letalem somnum, resurge cum Christo, ut vivas

vivas in illo. Tibi revixit ille, ne te semper occuparet mors peccatorum, Ac ne quis suspicetur hanc Dei clementiam non esse paratã: aut non paratam, nisi his qui levia quædam & pauca cõmiserint, audi dominum clara voce pollicentem: Quacumq; hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum illius non recordabor. Non excepit criminum genus, non perpendit magnitudinem, aut multitudinem admissorum. Tantum ingemisce, & parata est omnium superiorũ criminum oblivio. Pro levioribus cõmissis, sine quibus nõ vivit humana imbecillitas, quotidie Dei misericordiam inclamamus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: & audimur, si modo audierimus proximum orantem ut ignoscamus. Quin & in capitalibus admissis ordo quidã est, quemadmodum apud homines quidam levius dormiunt, sic ut facili sibilo excitentur: sunt qui altius, ut clamore

ſit opus: ſunt qui altiſſime, ut vix multa vellicatione expergiſcātur: ita apud Deum, alii levius mortui ſunt, alii gravius, alii graviſſime. Nullum autem mortis genus tam deploratum & conclamatū, quod ille ſua voce nō propellat, ad cuius vocem reſurgunt etiam hi, qui in monumentis ſunt: neq; quenquā tam profundus mortis ſopor occupat, ut per eum non poſſit excitari. Hoc triplex peccatorū diſcrimen pii ſcripturarū interpretes exiſtimant nobis ſignificatum in tribus funeribus, quæ legimus à domino Ieſu revocata in vitam. Archiſynagogi filiam, puellam duodecim annos natam excitavit in ædibus paucis admiſſis teſtibus, vetuitq, proferri quod erat geſtum. Hi ſunt qui primum non ex deſtinata malitia, ſed vel per lubricum ætatis, vel per imbecillitatem humanam, ſic in crimen aliquod prolapſi ſunt, ut nondum in malo callum duxerint, nōdum fœdus rumor ex ſcelere contractus ſit. Hos porrecta manu

manu facile erigit dominus Iesus, tegens etiam illorum turpitudinẽ, & pudori consulens. Cæterum viduæ filiam excitavit maiore negotio. Iam cadaver efferebatur ad sepulchrum: in tempore vero factus obvius dominus, commotus muliercule lachrymis, iubet sisti loculum, erigit adolescentem. Is primũ residet, mox loquitur, mox exilit è loculo, ac matri redditur. Hi nimirum sunt, qui eo progressi sunt in vitiis, ut nec infamia revocari potuerint à peccãdo: hi per publicam pœnitentiam paulatim revocantur ad vitam. Residet enim, qui peccare desinens, erigit sese ad propositum vitæ melioris. Loquitur, qui cõfessus suam turpitudinem, agnoscit Dei misericordiã. Redditur vivus matri, qui peractis remediis, restituitur ecclesiæ communioni. Lazarus autem iam fœtebat in monumento. Tantum defletur à despe̅rãtibus sororibus & amicis, hic Iesus iubet ostendi sepulchrũ, lachrymatur, infremit & turbatur spiritu,

spiritu, iubet tolli saxum, magno clamore iubet prodire foras, prodit, sed obvinctus, solvitur, atq; ita demũ redditur sororibus. Nõ magnum erat domino suscitare cadaver quatriduanũ, maius est excitare peccatorem qui iam annis quadraginta in omni turpitudinis genere non vixit, sed cõputruit. Puer, inquit, centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. Et hũc dignabitur suscitare dominus Iesus, modo tãdem audiat vocantem. Quotidie clamat, surge puella, surge adolescens, Lazare veni foras, Sed heu pleriq; plusquam mortui, non audiunt vocem revocantis in vitam. Quid autẽ est audire nisi credere? Incredulitas obturat aures impiorũ quo minus vox scripturæ divinę penetret in animos. Rogemus domini misericordiã, dignetur intendere vocem suam omnipotentem, talibusq; miseris ac deploratis occinere: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne in-

Esa. 65.

Mar. 9.

ne introeas. Iam quo rectius perſpicias quam parata ſit misericor- Mar. 9.
dia domini recipiſcēti audi David: Pſa. 31.
Dixi cōfitebor adverſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatē peccati mei. Nōdum confeſſo ſed tantū meditanti confeſſionem occurrit miſericordia. Ingemiſce, confitere, ſed corā domino. Multi ingemiſcunt apud homines, plorant apud homines, confitentur apud homines, ſcindūt veſtes, ſed apud homines, induunt cilicium, aſpergunt capiti cinerē, ſed apud homines. Quæ ſi fiant apud Deum, hoc eſt, ex toto corde, ex ſyncero affectu, nō ceſſat miſe-
ricordia domini. Scindite, inquit, Ioel. 2.
corda veſtra & nō veſtimēta veſtra. Pſal. 39
Nā cor cōtritū & humiliatū Deus
non deſpiciet. Ploremus inquit Ibid. 94
pſalmographus corā domino, qui fecit nos. Multi ieiunāt, ſed nō eo ieiunio quod vult dominus, multi mutāt amictū, ſed nō cōmutant affectū. Et tamē incidit, ut hęc quoq; ſint apud hōines faciēda, ut quos

noſtra

noſtra malicia provocavit ad peccandũ, eos ad repiſcẽdum revocet pœnitẽtia, Sed hæc inutiliter fiunt apud homines. niſi prius fiãt in oculis Dei. Cõfeſſus eſt Iudas peccatum ſuum, ſed apud Phariſeos: ſi cõfeſſus fuiſſet domino, ſtatim cõplexa fuiſſet eũ clementiſſima domini miſericordia. Et quo gratior ſit domino noſtra confeſſio, Oſee propheta cõfeſſionis etiã formam nobis dictat: Tollite, inquit, vobiſcum verba, & revertimini ad dominũ, & dicite ei, omnem aufert iniquitatẽ, & accipe bonũ, & reddemus vitulos labiorũ noſtrorũ. Revertamur & nos qui multis modis aberravimus ad eum, qui ſolus tollit peccata mũdi, qui pro noſtris peccatis effudit pretioſum ſanguinem, dicamus illi: Aufer à nobis omne malum quod perpetravimus. Gratis ne? Et accipe bonũ. Quod bonũ? vitulos labiorum noſtrorũ. Agemus gratias tuæ miſericordię, cui debemus quicquid poſt lapſum boni geſſerimus, auferes à nobis

Oſe. 14.

quod

quod nostrũ est, & accipies à nobis quod tuũ est. Vide vero quam huic concinit propheta Ioel eandem sententiam aliis verbis referẽs, siquidẽ apud hunc Deus dira cõminatus his qui negligerent oblatã ipsius misericordiã, sic infert: Cõvertimini ad Deũ vestrũ, quia benignus & misericors est: patiens & multæ misericordię, & pręstabilis, sive ut Græci codices habent, μετανοῶν, hoc est, pœnitens super malicia. Deiicit te magnitudo criminum, sed erigat magnitudo misericordiæ divinæ, eam vide quot modis exaggeret propheta. Benignus est, pro quo septuaginta verterant, ἐλεήμων, hoc est misericors. Id quanquam satis erat ne desperaremus veniã addit, & miserator, quod septuaginta οἰκτίρμων, ut intelligamus illum nostris malis etiã indolescere, non solum succurrere. Nec hoc contentus, addit patiens, quod significantius Græce dicitur μακρόθυμος, hoc est leni animo minimeq; celer ad vindictam, quẽadmodum

Ioel 2.

humana

humana misericordia facile vertitur in indignationẽ. Et adhuc desperas ô peccator. Audi igitur quod sequitur: & multæ misericordiæ, quod Græcis est πολυέλεος. Si multa sunt peccata, ne diffide, multa est misericordia. Quid nunc superest, nisi ut convertaris & adeas invitantẽ? Sed terrent minæ supplicii: audi & respira, & præstabilis super malicia. Incertum quare quod septuaginta vertunt μετανοῶν, hoc est, pœnitens, divus Hieron. verterit præstabilis, nam Latinis præstabile dicitur, quod pręstari, hoc est, effici potest: malitias autẽ dixit, afflictiones quæ nostris peccatis debeantur. Aufert peccata, remittit æternam pœnam commeritã. Quid igitur superest? nihil nisi ut agnoscas Dei misericordiam. Nimirum hoc est, quod sequitur apud Ioelẽ: Et dimittet post se benedictonem sacrificiũ & libamen domino Deo nostro. Videlicet hoc erat quod Osee dixit, vitulos labiorũ, id est, sacrificiũ laudis & gratiarũ actionis,

Si quis

Si quis graviter ac frequẽter offendisset hominem, quam difficilis reconciliatio, quã memor iniuriarũ animus, quam tarde senescit ira, quã facilis quavis ex causa relapsus ad veterem simultatẽ, quã morose exigitur offensæ pensatio, & tamẽ si sio quoque recepiunt in gratiam, clementes vocãtur. Deus toties offensus ultro provocat ad pœnitentiam, invitat ad veniam, remittit minas, condonat gehennæ pœnam, offert pro supplicio benignitatem, & adeo non avertit sese à resipiscẽte peccatore, ut ultro etiam occurrat revertenti, & obviis (ut aiunt) ulnis excipiat conversum. Nimirũ hoc est quod apud Zachariam pollicetur: Convertimini ad me dicit dominus exercituum, & convertar ad vos dicit dominus exercituum. Quid est, convertimi ad me? agnoscite vestrã miseriã & expetite meã misericordiam. Quid est, & ego convertar ad vos? ilico ex vindice factus opitulator, adiuvabo conatus vestros, ut quod vestris viribus nõ potestis efficere Zach. 1.

E ficere

ficere meo favore cõsequamini. Nemo potest salubriter odisse peccata sua, nisi Deus dederit, nisi auferat cor lapideũ & inferat cor carneum: nisi pro corde polluto creet in nobis cor mundũ: nisi pro spiritũ pravo, spiritũ rectum innovet in visceribus nostris. Sed quur hæc opera mihi sumitur in recensendis aliquot veteris scripturæ locis, quæ declarẽt admirabilem domini misericordiã? Tota veteris instrumẽti scriptura undiq; nobis prędicat, occinit, inculcat Dei misericordiã. Et ubi sunt illi phrenetici verius quã hæretici, qui duos ex uno faciunt deos, alterũ veteris Testamenti, qui tantum iustus fuerit, non etiã bonus, alterũ novi, qui tantũ bonus fuerit, iustus non itẽ, nõ saltẽ illã audiũt cantionem quæ toties iteratur in Psal. Cõfitemini
Psa. 117 domino, quoniã bonus, quoniam in seculum misericordia eius? Ubi væsanus Manichæus, qui docuit eũ, qui nobis tã amanter loquutus est per Prophetas, quiq; Mosi legẽ cõdidit, non fuisse verum Deum, sed

unum è noxiis dæmonibus? Idem Deus est utriusq, legis, eadē veritas, eadem misericordia per Iesum Christum dominum nostrum, nisi quod in Mosis lege sunt ūbræ, in Euangelio veritas: in illa promissio, hic exhibitio: ibi multa & magna misericordia erga Iudæos, hic totus ille misericordiæ fons, vel mare potius exuberavit in omnes totius orbis nationes, inundatione sua proluens & profligans omniū mortaliū mala. Hoc videlicet erat illud felix diluviū misericordiæ: vetus illud diluviū servatis paucis oppressit peccatores, hoc salutare diluviū, deletis criminibus servat omnes credentes filio Dei. Qui in veteris testamenti libris resipiscentibus Hebræis promittit veniam, idem præsens in Euangelio clamat omnibus: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos. Tollite iugum meum super vos & invenietis requiē animabus vestris. Iugū enim meum suave est, & onus meū leve. Relege etiā Christi vitam quid aliud

Mat. 11.

vides quam perpetuã in omnes misericordiam? gratis sanabat ęgrotos, pavit famelicos, sublevavit periclitãtes, mundabat leprosos, cæcis impartiit lucem, debiles & mancos restituit, dęmonia profligavit, mortuos restituit, pœnitentes absolvit. Rursus excute doctrinã illius universam, quid aliud resipit, quam immensam Dei misericordiam. Quot parabolis rẽ eandẽ inculcat animis nostris, ne qua posset elabi. Quid enim aliud egit parabola de ove revecta humeris pastoris, de drachma perdita, & inventa, de sanis quibus est opus medico, de servo cui donatum est omne debitum: rursum de fœneratore qui donavit utrisq; debitoribus, de publicano & pharisęo, de viatore saucio, quẽ Samaritanus curat, de œconomo benigno in debitores, fraudulento in dominũ: de filio prodigo recepto? Quin ipsum Euangelii vocabulũ, nõnne statim misericordiã pollicetur? Quid pollicetur? Cęcis lucem, captivis remissionẽ, cõfractis restitutionẽ, breviter

ter annum acceptabilē domino, qui nihil aliud sitit quā salutē hominū. Iā ipsum nomen Iesu, hoc est, servatoris, quid aliud pollicetur peccatori, quā salutem & misericordiam? Si iudicē professus venisset, erat quur sibi quisq; formidaret, nunc servatorē audis, & desperas salutē? Denique quo certior esset fiducia salutis, quoniam incredibile videri poterat sanguine hircorū ac vitulorū expiari tantam lernā criminū, quibus inquinatum erat genus humanū universum, ipse Dei filius conscendit aram crucis, ac pro nostris peccatis immolavit seipsum victimā efficacē omnibus omniū peccatis expiādis. Atq; in ipsa cruce pendēs orat pro crucifixoribus, pro cōviciantibus & insultātibus: & tu putas negaturum veniā agnoscēti peccatum tuum, & implorāti misericordiā? Cōfide misericordi, & experieris misericordiā, fides nihil non impetrat à Christo. Qui diffidit medico, sibi obstat, quo minus recipiat sanitatē. In tantum vero non aversatur preces miserorū

ad se clamātiū Deus, ut alienæ quoque precationi, si modo adsit fiducia, tribuat misericordiam. Clamat Cananæa, & sanatur filia: cōfidit Cēturio, & restituitur famulus: rogat Archisynagogus, & reviviscit filia: deprecatur pater, & filius à pessimo dęmonio liberatur. Clamāt Apostoli:
Mat. 8. Domine serva nos, perimus; & servātur omnes. In multis nō exspectavit preces oris, videt fidē baiulorum, & dicit paralytico: cōfide fili, remittuntur tibi peccata. Tantum
Mat. 9. plorat mater & comites, & surgit extinctus adolescens: tātum lachry-
Luc. 7. mātur Martha & Maria, & reviviscit Lazarus: plorat Maria peccatrix, ungit & osculatur, & audit: Remittūtur tibi pecccata. Satis rogat, qui morbum agnoscit: vehementer rogat, qui plorat & confidit. Mulier profluvio sanguinis obnoxia furtim contingit vestem Iesu, & ilico sensit vim prodeuntis misericordiæ. Multos itē alios sanatos legimus cōtactis vestibus Iesu. Adeo nusquam nō est parata illius misericordia, & ad quā-
vis

vis occasionem sublevat miseros. Si nõ audes cõpellare Iesum, si nõ potes contingere Iesum, saltẽ furtim cõtinge fimbriam, adito sanctũ aliquem in quo relucet pietas ista, ut suis precibus te commendet misericordi domino. Per hos enim exerit sæpe virtutẽ suã, undiquaque paratus ad conferendã omnibus salutẽ. In hoc venerat, hic erat cibus quo pascebatur, ut peccatores adduceret ad pœnitentiam. Quin & in Genesi quum impii sceleribus suis provocassent iram domini, tamen ad preces Abrahæ tot civitatibus exitio devotis veniam daturus erat dominus, si decem ibi iustos invenire cõtigisset. Cõmeruerat internecione deleri populus Israëliticus, & dominus ad unius Mosi preces cohibet vindicẽ gladium. O cæcos, ô ingratos, qui tã obviam, tã ubiq; paratam domini misericordiam negligunt: sed infeliciores, qui desperãt quod ultro, quod gratis offertur. Facile placatur, qui volens ulciscitur. Quid enim aliud sonat illa vox:

Ezech. 18. Et quare moriemini domus Israël? Rursum alibi deplorat, quod expãderit manus suas tota die ad populum incredulum & contradicentẽ. Mich. 6 Iterum apud Michæã: Popule meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi, responde mihi? Similiter apud Esai. 1. Esaiam: Quid est quod ultra debui facere vineæ meæ, & nõ feci ei? Dominus nihil non facit ut nos servet, & nos volentes abiiciemus spẽ salutis? In Euangelio lachrymis etiam prosequitur Hierosolymam, quæ sibi pertinacia peccandi exitum accersebat. Luc. 13 Quoties, inquit, volui cõgregare te, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluistis. Dominus clementissimus plorat, quod non liceat servare miseros, & nos illi diffidimus, quasi servare nolit? In Euangelio tota domus perstrepit gaudio, quod filius qui mortuus fuerat revixerit: qui perierat receptus sit. Pater ille bonus cohortatur totum angelorũ ac sanctorũ cœtum ad commune gaudium, quod unus peccator reductus sit ad pœnitẽtiã: & tu

& tu miser desperas, & tibi salutem invidens, & domino tam ingens gaudiũ? Quę cruciat peccatorum interitus, quē exhilarat impiorum cõversio, eum credimus negaturum veniã resipiscentibus? Vocat omnes ad nuptiale coniugium, vult impleri domum suam, etiã cæcos & claudos cõpellit intrare. Quid tu restitas miser? Quur non potes auelli à porcorum siliquis? Quur pugnas adversus misericordiã domini? Sapientia Dei Christus est. Ea iuxta Prov. 1.
Solomonem egressa domum paternam, venit in mundum, foris prædicat, & in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens: Usque quo parvuli diligitis infantiã, & stulti ea quę sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odio habebunt scientiam? Cõvertimi ad correptionē meam. En proferam vobis spiritum meum, & ostendam nobis verba mea. Quid est stultius, quam ob res fluxas ac momētaneas privari bonis æternis?

Quid ſapientius, quam brevi tolerantia lucrifacere immortalitatem? Deſipiunt igitur omnes, qui perſeverant in peccatis: ſapiunt qui vitam in melius commutant. Quantis laboribus ſcrutamur rẽ viliſſimam in metallis, & tantum theſaurum oblatum & gratis oblatum aſpernamur, aut, quod ſtultius eſt, deſperamus? Deus eſt in miſericordia Deus. Opũ humanarum theſaurus exhauritur largiendo: miſericordiæ theſaurus non poteſt exhauriri. Addam & illud, quo magis adimam omnibus veniæ deſperationem. Obſtrinxit homini Deus ſuam fidem, nec ut ait Paulus, ſe ipſum abnegare poteſt. Non recuſat argui, ſi quod pollicitus eſt, non præſtiterit. Sic enim loquitur apud Eſaiam populo undiq; contaminato: Lavamini, mundi eſtote, auferte malũ cogitationum veſtrarum ab oculis meis, quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere, quęrite iudicium, ſubvenite oppreſſo, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite & arguite me, dicit domi-

Eſaiæ 1,16.

dominus. Audis peccator, quid aliud requirit abs te misericors dominus, nisi vitæ mutationem? Et ne quid deiiciat animũ tuum flagitiorũ enormitas, audi paratã omnium veniam: Si fuerint, inquit, peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Quis tam demẽs, qui nolit servari? Quid facilius quã audire patrem amantissimum, nihil imperantem, nisi quod ad nostram pertinet felicitatem? Si volueritis, inquit, & audieritis. Nemo servare potest invitum. Salus autem per fidem, fides, per auditum. Prope est sermo salutifer in corde tuo & in ore tuo. Tantum ne clauseris aures cordis. Iam si rex quispiam perduellionibus aut læsæ maiestatis convictis ita loqueretur: quicquid hactenus tentatum, aut gestũ est, totum condono, parata est omnibus venia, modo posthac à simili facinore cõquiescant: nonne omnes fateantur

Esaiæ 1,18.

 pro-

prodigiosam principis misericordiam, quę nec in corpora sontium sæviat, nec bona fisco suo applicet? Deus autem etiam præmio invitat ad correctionem vitæ. Bona, inquit, terræ comedetis. Prorsus enim indigni sunt ut fruantur huius mundi bonis, qui largitorem omnium suis sceleribus offendũt. Sed quãto munificentius est, quod nobis promittit Euangelium: Dabo vobis cor novum, dabo spiritum novum per quẽ ex mancipiis diaboli fietis filii Dei, per quem efficiemini membra filii mei unigeniti, per quem succedetis in hæreditatem regni cœlestis. Hic est, inquit, filius meus dilectus, ipsum audite. Quur ô Iudæe à veritate aures avertens, converteris ad fabulas Talmudicorũ & Deuterotarum? Cur te morosophe obturatis adversus hunc doctorẽ auribus, Platonibus auscultas, & Aristotelibus? Quur infelix Evæ progenies audis serpentem vanis promissis ad exitium prolicientem, & non audis Dei filium ad æternæ felicitatis cõsortium

ſortium invitantem? Pœnitentiam, inquit agite, inſtat regnũ cœlorum. Filius promittit, pater fideiubet, datur interim arrabo ſpiritus: & tu dubitas amplecti tantam felicitatem oblatam? Nec alia vox eſt Apoſtolorum, quam domini: Pœnitentiã agite, & baptiſetur unuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum ſpiritus ſancti. Ac mox: Servamini à generatione iſta prava, ut ſervemini: relinquite vitam ſpurcam, fœdam, miſeram, & accipite vitam æternã. Accurrũt milites, publicani, meretrices, idololatræ, parricidæ, magi, lenones, inceſti. Nullus excluditur, omnibus ex æquo patet aditus ad miſericordiam. Non imputatur vita ſuperior, modo pœniteat. Ne vero putes hanc domini miſericordiam ultra baptiſmum non porrigi, quãvis Montanus è baptiſmo prolapſis occludat fores eccleſiæ, dominus nũquam occludit oſtium regni cœleſtis. Datus eſt ſemel ingreſſus in eccleſiam Act. 2.

clesiam per baptismum, cuius typum gerit arca Noë, sed relicta est per Dei misericordiam omnibus secunda post naufragium tabula, imo reditus in arcam per pœnitentiam. Nec enim iteratur baptismus, quẽadmodum nec mors Christi, sed superest aqua lachrymarum, qua iam extinguuntur sordes criminum: superest nitrum salutiferæ contritionis, & herba Borith: Oportebat quidem eos quibus semel gratis cõdonata fuerunt omnia peccata, quiq; cõsepulti cum Christo per baptismũ cum eodem resurrexerunt in vitæ novitatem, perseverare in tanto dono, quod acceperant. At misericors & miserator dominus, non ignorans imbecillitatem humanæ naturæ, pœnitentiæ remedium usque ad finem vitæ omnibus paratum esse voluit. Verum quoniam nulli certus est mortis dies, vigilandum est omnibus, ne contemnant Dei bonitatem: sed si relapsi fuerint, statim properent ad remedium, priusquam morbus assuetudine reddatur immedi-

medicabilior. Quidam olim ingenti periculo differebant baptismum usque ad extremum vitæ diē, quos alii clinicos, alii aspersos appellabant, veluti Christianos parum γνησίως, sed maiore periculo peccator prorogat pœnitentiæ remedium, quod nusquam non est paratum. Non semper adest baptistes, sed vel in lecto cubans potes iniustitiam tuam confiteri domino, vitęq; correctioris propositum sumere. Non semper adest, qui corpus abluat, semper adsunt lachrymæ, quibus abluas animæ sordes. Nec sine causa dubitatum est, an efficax esset ille baptismus, quo iam desperata vita, ac tantum non animam agentes aspergebantur, verius quam tingebantur. Declarabant enim se perpetuo peccaturos fuisse, si perpetuo licuisset vivere. Sed multo iustius dubitatum est à magnis viris, an frugifera sit pœnitentia, quam studio dilatam, iam hinc exituri suscipiunt, non suscepturi, nisi mors urgeret. Quemadmodum enim terra frequenter

quenter irrigata cœlesti pluvia, nec aliud proferens cultori suo, quam spinas & tribulos, execrabilis est & igni traditur: ita Deus nonnunquã ob pertinaciter spretam ipsius bonitatem, tradit eos in reprobum sensum. Quare consultissimum est fratres dilectissimi, non in lõgum proferre correctionem vitæ, sed protinus ad vocem invitantis domini exuere veterem hominem cum factis suis & concupiscentiis, ne toties non exauditus dominus, vicissim non audiat nos clamantes ad ipsum. Terribilis vox est, qua cõminatur his qui misericorditer vocantẽ nolunt audire.
Prov. 1. Quia, inquit, vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo, quum vobis id quod timebatis advenerit. Quum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quum venerit super vos tribulatio & angustia:

ſtia: tunc invocabunt me, & non exaudiam. Mane conſurgent, & non invenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem domini non ſuſceperint, nec acquieverint conſilio meo, & detraxerint univerſæ correptioni meæ. Variis modis Deus corripit nos ut corrigat. Tandem ubi pertinacia noſtra vicit omnia remedia, deſtituit nos ut deploratos, proprioque relinquit arbitrio. Quẽadmodum medicus, nihil non expertus quicquid ars poteſt ad depellendum morbum, ubi videt ægrotum omnia pharmaca reſpuere, tandem illum ſuo morbo relinquit, tanquam qui nolit vivere. Miſericordiam inquit, & iudicium cantabo tibi domine. Iudicii dies manet omnes poſteaquam hanc vitam reliquerint. Quã diu durat hæc vita, ſpes eſt miſericordiæ. Ergo dũ vivis, implora domini miſericordiam. Verum qui agunt animã, aut quos extrema ſenectus gravat, iam quodam modo vivere deſierunt. Audi ſapientis Hebræi conſilium: Quiſ-

Pſa. 100

Eccl. 17

Quisquis ex die in diem trahis funiculum iniquitatis, nec finem peccandi facis. Convertere, inquit, ad dominum, & relinque peccata tua. Precare faciē domini, & minue offendicula. Revertete ad dominum, & avertere ab iniustitia tua, & nimis odito execrationē: & cognosce iustitias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis altissimi Dei, in partes vade seculi sancti cum vivis & dantibus confessionem Deo. Non demorêris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio. Confiteberis vivens, vivus, & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus eius, quā magna misericordia domini, & propitiatio illius convertentibus ad se. Audis paratam magnam Dei misericordiam, sed si vivus & sanus confitearis domino. Quid autem dicemus de his quibus corpore iam defecto ad peccandū. tamen non ponit animus peccandi libidinem: quique quum ob corpus

ſenio præmortuum, turpia patrare non poſſint, tamen nequiter dicere non deſinunt? Quomodo vivi confitebuntur domino, qui prius vivere deſierunt, quã peccare? Quin & tu, cui floret ætas, quur in dies, mẽſes, & annos prorogas vitæ correctionẽ? Si corpus tuum laboret hydrope, ac præſto eſſet præſens, certumque mali remedium, num diceres; anno proximo curabo morbũ? Non ſic deſiperes, ſat ſcio, ſed aviſſime properares ad ſanitatem. Et in animi morbis tãto periculoſioribus, ceſſas, procraſtinas, conperẽdinas, imo in mortis diem ſalutem tuam profers? Et quis tibi ſponſor eſt, vel in craſtinum diem victurum te? Hæc autem nequaquam eo ſpectant, ut cuiquam incutiamus veniæ deſperationem, ſed ut omnibus excutiamus ſine fine peccandi ſecuritatem. Eſt peccatum, quod nec in hoc ſeculo remittitur, nec in futuro. Avertat Deus, ne quis noſtrum eouſque feratur. Et ideo tutiſſimnm eſt vitare peccatum. Proximum eſt, ut pro-

ut protinus deleamus pœnitentia quod admissum est incogitātia. Cadit & iustus in die septies, sed resurgit, quanquā hoc de levioribus culpis dictum est. Et ideo frequenter atrociter comminatur in literis sacris dominus, ne fiducia paratæ veniæ subinde revolvamur in cœnum flagitiorum. Nec enim ideo datum est pœnitentiæ pharmacum, ut volentes perseveremus in morbo: sed ne qui forte recidit, pereat in æternū.

Amos 2.3. Apud Amos frequenter intonat dominus, super tribus aut quatuor impietatibus: Nonne aversabor eos? Impietas est cogitare malum. Hic protinus erat resipiscēdum, sed maior impietas est velle perficere quod cogitaris: saltem ab hoc gradu referendus erat pes ad meliora. Gravissimum autem crimen est, quod animo flagitiose destinaris turpiter perficere. Nec hic resipiscimus, sed addimus quartam impietatem, in malis nostris ducentes consuetudinem, & mala malis accumulantes. Nōne hic merito iam aversetur nos

dominus?

dominus? Merito sane, nisi misericordia illius superaret iustitiã eius. Vide quid post tam sævas minas sequitur apud eundem prophetã: Hęc dicit dominus domui Israel: Quęrite me & invenietis, quærite dominum & venite. Audiamus dominum comminantem, ne peccemus: audiamus revocantẽ, ne desperemus. Alioqui væ vobis, si quod per prophetam comminatur, faceret nobis, & post tertiam aut quartã impietatẽ averteret à nobis suam misericordiam, ac nosmet nostræ voluntati relinqueret. Imo cum plerisq; nostrum male ageretur, si post millesimam impietatem dominus averteret faciem suam. Verũ statim ut cœperit sævire iustitia, interpellat misericordia, Domine deus propitius esto: obsecro, quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Et rursum: Domine deus quiesce obsecro, quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Sic agit causam imbecillitatis nostræ optima patrona misericordia. Nunc audi quam parata sit ve- Amos 5

nia

nia resipiscenti. Misertus est, inquit, dominus super hoc. Non erit, dixit dominus: Vides quam prōpta pœnitentia minitantis ultionem, si nos vere pœniteat admissorum. Non erit hoc, ait dominus. Obsecro, quæ mater tam facile placatur filio suo? Itaque quum dominum habeamus tam placabilem, quum interpellatricem tam efficacem, quid est, quur aliquis sui desperans, vel in vitiis perseveret, vel cum Iuda fugiat ad laqueum? Ob hoc ipsum dominus nostræ saluti modis omnibus consulens, passus est summos ac probatissimos viros in gravia crimina prolabi, ut horum exemplo consolaretur & erigeret ad spem veniæ. Quid in libris sacris laudatius rege David? Rex erat, propheta erat, vir erat iuxta cor Dei, ex huius stirpe promissus erat Christus. At in quam fœdum, quam multiplex crimen vir tantus prolapsus est? Audit à Nathā obiurgationem ac sævas minas domini. David autem totā hanc iram Dei duobus verbis vertit in misericordiam:

cordiam: Peccavi, inquit, domino: ac mox Nathan: Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris. Prolixæ sunt minæ, ut corrigatur, sed quam expedita vox misericordiæ? Non morieris. Sic per Esaiam audit Ezechias: Morieris & non vives. Flevit Ezechias fletu magno. Nondum propheta mortis denunciator egressus fuerat dimidium atrii, revocat illum domini misericordia. Revertere, inquit, & dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit dominus Deus David patris tui, audivi preces tuas, & vidi lachrymam tuam, & sanavi te. Die abhinc tertio ascendes templum domini. De Achab hoc testatur liber Regum tertius: Non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in cõspectu domini. Et hic audit, occidisti, insuper & possedisti. Siquidẽ occisio Naboth occuparat illius vineam, ille vero tandẽ territus atrocibus minis scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunavitque & dormivit

1. Reg. 12.

Esa. 38. 4. Reg. 20. 1.

3. Reg. 21.

singulis noctibus lectum suum lachrymis, & stratum suum fletu rigat. Nec puduit illum omnibus peccatoribus dictare ac præcinere carmen pœnitentiæ: Miserere mei Deus secundum magnam miseri-
Psal. 50. cordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Iudex erat & pronunciaverat adversus seipsum sententiam capitalem. Nam vehementer indignans, Vivit, inquit, Dominus, quia filius mortis est qui fecit rem hanc. Non potuit eviden-
2. Reg. 12. tius condemnari quā voce propria. Deus erat iudex, & tamen veluti versa persona detulit ipsi reo iudicium. Captus est iudex, & vicit qui detulit iudicium: victus est feliciter David, vicit misericorditer Deus, dum peccatorem sui oblitum ipsi ostendit. Antea ceu victor ac temulentus infelici prosperitate, fruebatur adamata muliere, fruebatur dulcissimo puero: verum ubi conversus esset ad dominum, tum demum vidit, ubi fuisset, & quid esset inter

iuſtum & iniuſtum, quemadmodum docet alia prophetia. Quum peccator ex animo agnoſcit turpitudinem ſuam, ſeſeque dignum ſupplicio fatetur, tunc iuſtificatur Dominus & vincit quum iudicatur, hoc eſt, quum iudicium defert homini velut ipſe iudicandus. Cæterum qui ſuam iuſtitiam conſtituunt, Deum quodammodo faciunt iniuſtum & mendacem qui miſericordiam ſuam agnoſci vult in omnibus, & gaudet noſtram iniuſtitiam in ſuam gloriam vertere, dum ubi exuberavit peccatum, ibi exuberat illius gratuita beneficentia. Non ſic ille vetus Adam, ſed appellatus ad confeſſionem reiicit culpam in uxorem. Itidem illa provocata ad confeſſionem, confert crimen in ſerpentem. Si noviſſent dicere canticum David, Miſerere mei Deus, non exulaſſent è paradiſo. Psal. 50. Ab his maioribus non degenerans Cain, quid dicit ad pœnitentiam provocatus à Domino, Gen. 4. Num ego ſum cuſtos fratris mei? Si dixiſſet, Peccavi, miſerere,

 & ſi

& si dixisset ex animo, parata erat Dei misericordia. Est dolor iuxta carnem, qui mortem parit qualis erat Iudæ, sed rursus est dolor secundum Deum, qui salutem adfert & solidum gaudium. Paulus tenere diligens omnes suos, tamen gaudet quod Corinthios in huiusmodi dolorem coniecerit, damnato eo, qui rem habuerat cum uxore patris: siquidem ex huiusmodi dolore velut ex amaro pharmaco sequitur perpetuum gaudium. Et interim certa salutis spes admixta pœnitentiæ temperat doloris amaritudinem. Ita
Psa. 50. David quum ingenue confessus esset peccatum suum, ac commeritam Dei vindictam, audi quantum spei conceperit ex misericordia Domini: Asperge me, inquit, Domine hysopo & mundabor, lavabis me & super nivem dealbabor. Non ex suis benefactis, sed ex aspersione sanguinis agni immaculati pollicetur sibi mundiciem; quumque agnoscat sese ex utero matris sordibus inquinatum, tamen ex hoc lavacro

vacro sperat candorem innocentiæ, cui cedat etiam candor nivis. Nec solum sperat redituram innocentiam, verum etiam pœnitentię mœrorem vertendum in spirituale gaudium. Auditui, inquit, meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata. Redde mihi lętitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. O miram peccatoris fiduciam, etiam amplius quiddam sibi promittit: Et exultabit, inquit, lingua mea iustitiam tuam Domine, labia mea aperies, & os menm annunciabit laudem tuam. Expertus tantā Domini misericordiam, hortabitur & alios ut resipiscant. Ita Dominus Petro: Et tu conversus aliquando cōfirma fratres tuos. Luc. 22. Perierat David, si iustitiæ sese commisisset, sed hac parte inferior appellavit misericordiam, & ideo misericordias Domini cantat in æternum. Qui litem agunt apud homines, quoties de causa periclitantur si queant, appellant aliud tribunal, quanquam incerti an illic sint

 exper-

experturi iudicem æquiorem: Neque enim raro fit, ut qui appellavit, suo malo appellarit. Nobis autem charissimi, longe tutissimum est, non contendere cum iustitia Dei, hoc est, non iactare adversus stimulum calces, sed protinus appellare tribunal misericordiæ. Et in humanis quidem iudiciis nihil aiunt esse tutius, quam si quo liceat fuco pernegare crimen intentatū. & rhetores miserrimum causæ statum esse docent, quam vocant deprecationem, quum reus dicit, Peccavi, ignosce. Hic contra nihil tutius quam ultro confiteri, quicquid admissum est & implorare iudicis misericordiam. Huc quum in omnibus sacris libris nos tam amanter provocet divina bonitas, huc quum tot insignium virorum exempla cohortentur, quur invenitur qui sui desperans malit in malis consenescere? In Deo, qui simplicissimæ naturæ est, nihil est, quod cum alio pugnet: & tum si spectemus ea, quæ nobis eveniunt, videtur certamen esse

esse inter Dei iustitiam & eius misericordiam. Iustitia vocat ad pœnam, Iaco. 2.
sed misericordia iuxta Iacobi dictum κατακαυχᾶται τῆς κρίσεως; hoc est, exultat adversus iudicium veluti victrix. Quis unquam occlamavit, Iesu miserere, quin ilico misericordiam sit adeptus? Clamat Cananæa, miserere Domine, & sanatur filia: Clamet & unusquisque peccator, miserere domine, & sanabitur anima. Clamat mendicus ille cæcus, miserere fili David, & abiecto palliolo recipit oculos: Clamemus & nos miserere Iesu fili Dei, clamemus fortiter & constanter inter medias obstrepentium malarum cogitationum turbas, & ex huius mundi mendicis faciet regni cælestis hæredes. Quisquis ambit huius vitæ commoda, cæcus est, mendicus est, in sordido pallio stipem rogat à populo. Qui regnum ambiunt, etiamsi rem magnam ambire videntur, nihil aliud quam stipem misere mendicant à turba. Qui venantur honores & quamlibet amplas

dignitates; populo occlamant, miseremini, date stipem. At si quis occlamet Iesu, Domine miserere, paratus est ille dare nobis seipsum. Restat Dominus, vocat ad se, quin accurris infelix? quur cessas in pannis tuis infelicibus? Patet ara misericordię, & tute vertis ad vincula dementiæ: Aperitur asylum divinæ clementiæ, & tu profugis in barathrum infelicis desperationis: Servator porrigit tibi manum, & tu avertis vultum: Reseratur tibi cœlum: & tu te proripis ad præcipitium: Aperitur tibi divinæ bonitatis gremium, & tu fugis ad infelicem laqueum. Latro audit in cruce, Hodie mecum eris in paradiso, & tu teipsum addicis gehennæ.

Sed iam tempus est ut absolvam quod postremo loco sum pollicitus, quibus modis potissimum extorquenda sit Dei misericordia. Nam de precibus, lachrimis, ieiunio, cilicio, cinere, hoc est, de corde contrito iam sparsim dictum est in tota oratione, atque hæc quidem impe-

impetrant Dei misericordiam: cæterum beneficentia in proximum extorquet etiam, ut ita loquar. Qualem quisque vult esse Deum in se, talem se præbeat proximo suo. Græcorum proverbio dicitur, gratia gratiam parere: apud nos vero, misericordia parit misericordiam: Date, & dabitur vobis, remittite, & remittetur vobis, & qua mensura mensi fueritis proximo, eadem Deus metietur vobis. Misericordiam autem sive eleemosynam appello, non solum quando remittitur vindicta, aut sublevatur egestas proximi, sed officium quodcunque quod pio animo confertur in fratrem. Qui docet errantem, qui corripit delinquentem, nonnunquam & qui verberibus castigat peccantem, si id faciat Christiano affectu, misericordiam confert in proximum: qui exhortatur cessantes, qui consolatur afflictos, qui in spem erigit desperantes, misericors est in proximum suum, & misericordiam Dei vel pensat vel provo-

Luc. 6.

cat. Neque vero convenit Christianorum misericordiam esse vulgarem: mendico stipem dat etiam ethnicus, amico periclitanti succurrit etiam quilibet, errata quædam condonant etiam gentes. Qualem oporteat esse nostram misericordiam docet Euangelium: Estote misericordes, ut sitis filii patris vestri qui in cœlis est. Si vulgaris est Dei in nos misericordia, sufficiat nobis & in proximum vulgaris misericordia. Quod si ille solem suum iubet oriri super bonos & malos, & tam divitem huius mundi proventum patitur esse communem piis & impiis, si volumus illius germani videri filii, simus & nos benefici, non solum in amicos, cognatos, & bene meritos, sed etiam in alienos, etiam in inimicos ac male meritos. Si Deus pro nobis idololatris ac gehennæ filiis unicum filium suum tradidit, magnum videtur si nos vicissim in inimicum officium conferimus, qui vel ob hoc frater est, quod homo est? Et si Domi-

Luc. 6.

Dominus iustus pro peccatis nostris semetipsum immolavit in ara crucis, magnũ videtur, si proximo remittimus iniuriã? Qua frõte peccator clamat, Miserere mei Deus, qui fratri suo negat misericordiam? Nonne is merito audiet illud ex Euangelio: Serve nequam, omne debitum remisi tibi, nonne oportuit & te misereri conservi tui? Quicquid beneficentiæ contulerimus in proximum, id Dominus patitur sibi imputari, quum nullius egeat. & quanquam quicquid in fratres nostros collocare possumus officii, id totum cumulatissime collocatum est prius in nos à Deo: tamen perinde quasi nostris in proximum benefactis obstringatur, pollicetur se cum fœnore multo repositurum mensuram bonam, confertam & coagitatam. An non est bona mensura, quum pro pauperi collecto hospitio Dominus te recipit in regnum cœleste? Optima ditescendi ratio est, huiusmodi benignitate pauperescere. Prudentes huius Mat. 18.

mundi non sinunt pecuniam suam in scriniis otiosam esse, sed apud mensarios deponunt, ut pariat usuram. Qui cœlestibus bonis volunt ditescere, cum hoc liberalissimo fœneratore rem habeant. Beatos appellamus divites, & in Euangelio beati dicuntur misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Fœneratur, inquit sapiens ille Hebræus, Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Et propheta: Peccata, inquit, tua eleemosynis redime. quoniam, ut ait Apostolorum princeps, Charitas operit multitudinem peccatorum. Audis permutationem, sed cum ingenti lucro. Similiter & psaltes ille mysticus: Beatus homo qui miseretur & commodat. Fœnerat igitur Deo, quisquis amore Dei beneficium collocat in proximum. Audis mutuum, audis fœnerationem, audis redemptionem. Quisquis læsit proximum, obnoxius est illi, quem læsit: quisquis officio iuvat proximum, ob-

Mat. 5. Pro. 19. Dan. 4. 1. Pet. 4 Psal. 111

stringit

ſtringit illum quem affecit beneficio. Ne exige vindictam ab eo qui læſit, ſed cum Deo permuta: condona proximo pauca leviaque delicta, & Deus ex pacto tibi donabit univerſa. Ne repete mercedem à proximo, cui benefeceris, ſed à Deo repoſce, quicquid erogaris. & ille pro temporariis reponet ęterna. Varia ſunt ſacrificiorū genera, quibus placatur Deus, hymni ſpirituales, cantus, preces, vigiliæ, ieiunia, vilitas veſtium: ſed nullū ſacrificii genus efficacius, quā miſericordia in fratrem, Ite, inquit Dominus, & diſcite quid ſit: Miſericordiā volo, & non ſacrificium. Non dānat ſacrificia, ſed omnibus præfert miſericordiā, Quod nos Dominus Ieſus ore ſuo docere dignatus eſt in Euangelio, id multo ante docuit per os Michęę prophetę. Qum enim Dominus exprobraſſet populo ſuo invincibilem in malis obſtinatiam, populus anxius, quo pacto queat placare Deum, merito tot ſceleribus irritatum, ait: Quid dignum offeram

Oſeæ 6.

Mich. 6.

ram Domino? Curvabo genu Deo excelso? Nunquid illi offeram holocaustomata, & vitulos anniculos? Nunquid placari potest in milibus arietum, aut in multis milibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitũ meum pro scelere meo, fructum ventris mei, pro peccato animæ meæ? Hactenus populus. intelligens nullum ab homine sacrificium immolari posse satis idoneum peccatis expiandis, etiamsi supra multa arietum milia primogenitum filium, quo nihil habet charius, immolaret: sed indicat propheta sacrificium efficacius, quo statim placetur ira Dei, Indicabo tibi ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus quærat à te: utique facere iudicium, & diligere misericordiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo. Quid est facere iudicium? Neminem lædere. Quid est facere misericordiam? Etiam immerentibus bene facere. Paulus Apostolus addit insuper aliquid Encomio misericordiæ: Si tradi-

tradidero, inquit, corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Magnam rem præſtitit Abraham, qui paratus erat, unicum filium quem diligebat, immolare: ſed plus præſtiterit, ſi quis proprium corpus amore Dei tradat incendio. Atqui hoc quoque ſacrificio gratior eſt charitas. Porro charitas in proximum quid aliud eſt, quam miſericordia? Itaque quum omnes in omnibus aſſidue egeamus Dei miſericordia, perpetuo nobis ſtudium eſſe debet, ut mutua miſericordia nos invicem ſublevemus, & alii aliorum onera geſtantes invicem impleamus legem Chriſti, quæ miſericordiam exigit potius quã ſacrificium, & ſuam nos miſericordiam redimere vult miſericordia collata in proximum. Verum ut gaudio geſtit animus, quum repeto mecum, quanta ſit in nos miſericordia Domini, quamque eam nobis parabilem eſſe voluerit: ita ingens dolor oboritur cordi meo, quoties con-

contemplor, quam rarum sit inter Christianos misericordiæ studium. Si vere misericordes essemus, etiam in Turcas se proferret nostra beneficentia, congereremus carbones igneos in capita illorum, ut victi nostra bonitate, tandem accederent ad religionis consortium. Nunc Christiani Christianos bellis, latrociniis, furtis, rapinis crudelius incessimus ac vexamus, quam ullæ feræ genus inimicum infestant. Si quæstum spectes, quid aliud quam mutuo laniatu vivimus, piscium ritu? Quis compendioli causa non paratus est imponere fratri suo, cuius egestati vel gratis debebat succurrere? Nunc ex inopia fratris intenditur indicatura. Moritur frater inopia cibi. Quo maius video periculum; hoc illi charius vendo quod desiderat. Quam immitis erga inferiores ferocia, quanta inferiorum erga superiores rebellio, quam nusquam syncera charitas. Rixis, obtrectationibus, sycophantiis plena sunt omnia.

omnia. Nec solum levem iniuriam atroci talione pensamus, verum etiam immerentes ultro lædimus. Nec interim nobis venit in mentem, quantam misericordiam Dominus in nos effuderit, repetiturus utique quod dedit, nisi quod accepimus, refundamus in proximum. Si quæritis, inquit propheta, quærite. Si quærimus Dei misericordiam, vere & ex animo quæramus. Convertimini & venite. Illa se convertit ad nos, si nos convertamur ad illam. Venit ad nos Dei misericordia quum in terras descenderet Dei filius: nos vicissim veniamus ad illam. Inclinat se Dominus clementissimus, ut absolvat adulteram, sed vicissim erigamus nos affectum nostrum ad inclinantem se nobis. Primus gradus est, abiicere mala. Sic medici primum corpus inaniunt, ut post inserant succos meliores. Evome & tu peccator ex animo tuo pravas cupiditates, quæ militant adversus Deum, libidinem, avaritiam, luxum, arrogan-

Esa. 21.

Ioh. 8.

rogantiam, iracundiam. Quum persistens in peccatis implorat Dei misericordiam, nonne perinde facit, quasi hostis armatus gladium & clypeum tenens petat pacem? Qui petit, accipit: qui quærit, invenit: qui pulsat, huic aperitur. Si petitis misericordiam, vere petite: si quæritis, vere quærite: si pulsatis hostium misericordiæ, vere pulsate. Vultis exemplum vere petentis misericordiam? Recte petebat filius ille profusor, sed iam relictis porcis, sed iam reversus ad patrem: Pater peccavi in cœlo & coram te, fac me sicut unum ex mercenariis tuis. Iam audi publicanum, qui ob conscientiam suorum criminum non audet attollere oculos in cœlum, non andet propius accedere ad propitiatorium, sed procul stans, tundit pectus suum, ac dicit: Domine propitius esto mihi peccatori. Petit, qui mutatis in diversum affectibus, pro temulento fit sobrius, pro ganeone castus, pro nepote temperatus, pro rapace beneficus, pro menda-

Mat. 7.

Luc. 15.

Ibid. 18

mendace verax, pro maledico benedicus, pro fucato simplex, pro vindice mitis, pro crudeli misericors: Pulsat autẽ qui pia improbitate veluti vim faciat misericordię divinę, nunquã cessans misericordiã exercere in proximum. Clama Domino, Miserere: sed si vis audiri, fac ut illũ vicissim audias. Clamat ille in mẽbris suis egenis & infirmis. Hic si tu obturas aurẽ tuam, ille vicissim non audiet te clamantem ad se. Ille in suis pusillis refocillatur: ille in iisdem sitit, esurit, ægrotat, affligitur: in iisdem negligitur, & offenditur. Sed impudẽtius etiam dicit Domino: Miserere mei: qui non solum claudit viscera super fratre suo, verum etiam vexat immerentem, opprimit imbecillem, traducit innoxium, spoliat inopem, inponit incauto. In his factis perseverans frustra inclamat Domini misericordiam. Si qui Christum in suis membris non refocillarunt, audient: Ite maledicti in ignem æternum. quid audituri sunt, qui Christum in suis Mat. 15.

suis membris conviciis incessunt, conspuunt, irrident, cædunt, affligunt, criminantur, occidunt? Celebratur inter mimos, ni fallor, Publianos, digna Christiano sententia: Beneficium dando accepit, qui digno dedit. Quid hic contaris morosus, expensor alienæ dignitatis? Digno dedit: quisquis membro Christi dedit: digno dedit, quisquis fratri dedit. Denique digno dedit, quisquis amore Iesu dedit homini. Si quæris lucrum, illi fœnera: si metuis malum, habes quo redimas. Post sævam obiurgationem, quid ait Dominus in
Luc. 11. Euangelio? Veruntamen date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quum tempestas maris urget, non dubitas mercium quamvis preciosarum iactura redimere vitam: quum imminet vindicta Dei, gravaris in proximum erogare pecuniam? Quid non facis, exorto incendio? Quod autem incendium formidabilius quã iræ divinæ, quum exarserit in brevi ira

eius,

eius, nec uteris ad hoc extinguendum monstrato remedio? Quod, Eccl. 3.
inquies? quis monstrat? Optimus ille Sirach: Ignem, inquit, ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Eleemosyna nescit ostentationem, alioqui perdit nomen suum. Qui præcinente tuba, dant sportulas, non præbent eleemosynam, sed licitantur gloriam. Ea demum est eleemosyna Deo, Mat. 6.
quum nescit sinistra tua, quid faciat dextra tua. Pone, inquit ille, the- Eccl. 29
saurum tuum in præceptis altissimi, & proderit tibi magis, quam aurum: conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc exorabit pro te ab omni malo. Nunquam tutius defoditur thesaurus, quam in corde pauperis: Hic longe melius includitur quam scriniis ferreis. Oblviscere tu depositi: ignoret pauper si fieri potest, auctorem beneficii. Quum res poscet intercessorem, non erit muta eleemosyna, sed exorabit Dominum, ut qui proximum sublevaris in aliquo malo, libere-
ris

ris ab omni malo. Vultis audire loquentem eleemosynam? Venite benedicti patris mei. quia quum esurirem, dedistis mihi cibum: quum sitirem, dedistis mihi potum: quum essem nudus, vestistis me: quum egerem tecto, collegistis me, quum ægrotarem, invisistis me: quum essem in carcere, venistis ad me. Illi non meminerant officiorum & dicũt: Domine, quando vidimus te egentem his rebus, & suppeditavimus tibi? Pars altera commemorat suas virtutes, & audiunt: Ite in ignem æternum. An non hic tempestiva interpellatrix fuerit nobis eleemosyna, quæ liberabit à gehenna, hoc est, ab omni malo: & adiunget Domino, qui fons est bonorum omnium? Quid igitur superest charissimi, nisi ut imploremus Domini misericordiam, ut hoc quoque nobis largiatur, ut esse misericordes possimus in proximum, ne si hic illius misericordiam neglexerimus, post eam frustra requiramus: sed tanto severius iudicium experia-

Mat. 15.

experiamur, quanto fuerimus hic maiore misericordia provocati. Vincat in nobis humanos affectus misericordia in fratres, ut in Deo vincat erga nos misericordia iudicium. Ita fiet, ut concordibus animis simul misericordias Domini cantemus in æternum, profitentes miserationes eius esse super omnia opera ipsius. Cui laus & gloria per omnes fines terrę in omne ævum.

FINIS.